

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

MARS 2 • 2001

Denna taler den ska vandra – skruvtalern

En ovillig brudgum på Gotland – denarfynd

Den sorgliga visan om numismatik

SNF:s årsberättelse 2000

Pris 20 kr

BLI MEDLEM
I
SAMFUNDET
KUNGL. MYNTKABINETTETS VÄNNER

För endast 150 kronor om året

- får Du fritt inträde till museet
- har Du 10% rabatt på det mesta i museibutiken (utom kommissionsvaror)
- blir Du inbjuden till museets vernissager och Samfundets egna arrangemang
- Årsavgiften för medlemskap, 150 kronor, sätter Du in på pg 35 48 60 - 9

Har Du frågor rörande Kungl. Myntkabinettets Vänner är Du välkommen att ringa Samfundets sekreterare Ulrika Bornestaf tel. 08-5195 5302

SVENSK
NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser – Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år: första veckan i februari – maj, september – december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga. För annonsering kontakta Frédéric Elfver, tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:–
2:a omslagssidan	2.200:–
4:e omslagssidan	2.500:–
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:–
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:–
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:–
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:–

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning. Heloriginal eller manus och gärna skiss sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

Annonser som ej är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.

Innehåll SNT 2 • 2001

Sid

Artiklar och notiser

Denna taler den ska vandra – Skruvtalern	29
Kung Ethelred i Dalhem	36
En ovillig brudgum hittad på Gotland. Denarfynd åren 1990-1993	37
Spåkort med oförmödade pengar	40
Medalj över frihetshjälten Francisco de Miranda	44
Penningförfalskningsbrottet utvidgas	45
Tio år med SNT	46
Den sorgliga visan om numismatik	47
Pollett från Rindöbaden	47
Exklusiv autografbok i Bank of England	48
Årsberättelse för år 2000 avgiven av styrelsen för Svenska Numismatiska Föreningen	49

Stående rubriker

Ny medalj. Josef Hackl 70 år – medaljporträtt av Kauko Räsänen	40
Utställningar. Sverige 1628	42
Utställningar. Ny numismatisk utställning i Stifts- och Landsbiblioteket i Linköping	43
Personalia. Sven Brahme 10 juli 1917 – 1 december 2000	44
Nytt om böcker – recensioner	46
Auktioner & Mässor	51

Omslag

Skruvtaler av silver gjord av en taler präglad för den tysk-romerske kejsaren Leopold I (1657-1705). Det ena porträttet visar en kvinna och det andra två personer i en intim pose. Elva olika glimmerskivor förvandlar porträtten. Skruvtalrar framställdes under 1600-1700-talen och senare för att sprida politiska eller religiösa budskap, även för nöjes skull. Foto Jan Eve Olsson. Se artikel av Eva Wiséhn med början på sid. 29.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98
onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71
E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14

Ansvarig utgivare:
Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:
Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:
Lars O. Lagerqvist
Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:
Frédéric Elfver
Tel 08-660 25 46
0702-24 88 19 (kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 160 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse
samt Sven Svenssons stiftelse

Tryck:

Masterprint Sätter & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Föreningsaktiviteter

2001

MARS

14 Föredrag

Plats SNF, kl. 18.00

Clas-Ove Strandberg, Vitterhetsakademiens bibliotek: *Drottning Lovisa Ulrikas numismatiska bibliotek*. Varmt välkomna!

APRIL

5 Årsmöte

Plats KMK, Hörsalen

18.00 Årsmöte

18.30 Föredrag av Ian Wiséhn: *Offentliga myntsamlingar i Sverige*.

19.30 Årsmötesmiddag i Myntkrogen. Meny: Parmalindad mozzarellaost med basilika och olivsa, kalv med vit portvinsås och rissolépotatis, kaffe och kaka. Allt detta för 195 kr. Dryck tillkommer (lättöl eller mineralvatten 20 kr, ett glas vin 40 kr). Betalning sker vid middagen. Anmälan till middagen är obligatorisk och skall göras senast torsdag 29 mars till kansliet, tel. 08-667 55 98, eller till Torbjörn Sundquist tel. 08-5195 5335, 0708-82 46 50.

DECEMBER

1 Myntmässa

Plats KMK

Föredrag av Brita Malmer, auktion med material ur Svenssons samling, middag på Myntkrogen.

* * *

I februari numret av SNT önskade jag och tidningens redaktion få synpunkter från våra läsare på föreningens verksamheter och tidningens innehåll. Jag upprepar denna vädjan till medlemmarna. Alla är varmt välkomna till Clas-Ove Strandbergs föredrag 14 mars, se ovan. Numismatisk litteratur är ett område som mycket starkt har ökat i intresse under senare tid. Ett annat intressant ämne är Sveriges offentliga myntsamlingar, om vilket Ian Wiséhn berättar vid årsmötet. Markera dessa båda dagar i Din almanacka!

Med bästa hälsningar
Torbjörn Sundquist, ordförande

Kungl. Myntkabinettet

Under en tid har det pågått en diskussion mellan KMK och Göteborgs stadsmuseum om möjligheten att producera en ny mynt- och medaljuställning i Göteborg. Stadsmuseet har en fantastisk fin samling som skulle kunna presenteras i en "skattkammare". Hermelinskolan i Luleå har besökts av tjänstemän från KMK. Skolan äger en myntsamling som omfattar ca 2200 mynt. Omkring hälften är svenska. Där finns många sällsynta mynt från medeltid fram till och med 1800-talet. Samlingen kommer att uppordnas och förtecknas. Även andra gamla s.k. läroverksamlingar kommer att besökas av KMK. Målet är att vi skall få en bättre bild av myntbeståndet samt att kunna höja säkerheten.

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlaplan

Kansli: Besökstid 10.30-13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6, Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: Tisdag – söndag kl. 10.00-16.00.

Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00-16.00.

Hemsida: www.myntkabinettet.se

Denna talar den ska vandra

Skruvtalern

Av Eva Wiséhn

En skruvtaler är en kombination av mynt, konst och konsthantverk. Den består av ett eller två talermynt, ibland av mynt med annan valör. Antingen sågas ett mynt itu och en gängad ring löds på vardera halvan eller om mynten är tjocka nog kan de gröpas ur och gängas så att de går att skruva in i varandra. På så vis skapas en liten dosa som, liksom en medaljong, kan öppnas och stängas och förvara en gåva från givaren – ett minne.

De äldsta kända typerna är endast försedda med konstfulla gravyrer eller oljemålningar direkt på insidans metall. Tidigt kom någon på idén att lägga in lösa bilder i skruvtalern. Det kan vara flera små bemålade rundlar av pergament, papper eller glimmer, ofta kallat marienglas, som göms innanför. Genom att lägga glimmerskivorna på porträtten eller bilderna uppstår nya bilder. Motiven berättar om viktiga händelser, högtider eller mode. Glimmerskivorna har säkert också kunnat fungera som ett slags modejournal. Detta måste vara en tidig typ av påklädnadsdockor ämnad för vuxna, en föregångare till pappersdockan. Ett smidigare och mer lätttransportabelt sätt att sprida nyheter och budskap får man leta efter.

Så småningom försvinner idén med glimmerskivor och man lägger i stället in grafiskt framställda, ofta kolorerade, rundlar av papper. Dessa sitter ofta ihop med varandra och kan vecklas ut. Vanligtvis finns religiösa eller politiska undertoner i motiven.

Det äldsta kända myntet som använts vid tillverkning av en skruvtaler är från 1540. Det rör sig om en taler präglad för hertig Henrik av Sachsen. Den är hopfogad med en taler från 1557, präglad för kurfursten August av Sachsen. Detta är en s.k. hybrid-skruvtaler bestående av två olika talrar. Ofta har skruvtalerns fränsida en bild eller symbol för staden Augsburg. Under 1600-1700-talen är Augsburg centrum för tillverkningen av skruvtalrar men de görs även i andra tyska städer som t.ex Nürnberg.

Det mest intressanta med skruvtalrarna är innehållet – därför har man delat in dem vetenskapligt ef-

ter detta. Numismatikern Herman Clauss, vars arbete länge har ansetts som standardverket vad gäller bestämning av typer av skruvtalrar, delar upp skruvtalrarna i tre huvudgrupper med undergrupper efter innehållet:

- I Den äldsta typen med inskriptioner och porträtt målade direkt på metallen. A) daterad inlaga eller B) daterad utsida men odaterad inlaga.
- II Utan inlagor men gjord av mynt från 1600-talet.
- III Med inlagda eller inklistrade målade bilder, A) bröllops- och andra minnesgåvor, 1600-talet, B) försedda med dräktbilder av tvevelaktig natur, slutet av 1600-början av 1700-talet, C) äldre taler typer med inlagor av religiös natur, 1600- till början av 1700-talet.

En annan forskare vid namn Ernst Preßler fick 1990 möjlighet att göra en katalog till en utställning i "Volksbank Tübingen" och passade på att skapa en egen indelning för skruvtalrar. Han delar in dem i åtta grupper:

- 1) med gravyrer och oljemålade bilder
- 2) med akvareller och glimmerskivor
- 3) religiösa
- 4) krig och fred
- 5) personliga
- 6) tillställning, utställning eller minne
- 7) stadsvyer
- 8) utan innehåll

I Kungl. Myntkabinettets samling finns ett flertal skruvtalrar. Några av dessa är tidigare beskrivna (se Sárkány 1971 och "Efter Lützen" 1982). Jag kommer att ange grupptillhörighet enligt Clauss och Preßler i den förteckning som följer här nedan.

Bild 1

Sk hybrid-skruvtaler (Zwittertaler) bestående av fränsidorna av dels en "Salvators-daler" präglad 1543 för Gustav Vasa, visande en stående Jesus-figur, med texten: SALVATOR * MVNDI * ADIWA * NOS-1543 dels en bayersk taler från 1626/27, med jungfru Maria med Jesus-barnet på vänster knä sittande på ett moln (Beierlein 894), med texten: CLYPEVS OMNIBVS IN TE SPERANTIBVS. Insidorna har kolorerade bilder som på den ena sidan visar Jesus i sällskap med en kvinna och en romersk soldat. På den andra visas Jesu dop. Skruvtalern innehåller 13 glimmerskivor vilka används som förvandlingsbilder och skildrar Jesu liv fram till döden på korset.

Clauss grupp III C, Preßler grupp 2 och 3. KMK 100 875. Neg. 4311.

Bild 2

Reichstaler präglad 1625 i München för greve Maximilian av Bayern (Beierlein 889). Åtsidan visar två lejon som håller upp Bayerns vapensköld. Omskrift: MAXIMIL:COM:PAL:RH:VT:BAV:DV X:S:R:I-ARCHIDAP-ET-ELECT. Fränsidan visar jungfru Maria med Jesus-barnet på höger knä sittande på ett moln och omgivna av en flammande gloria. Omskrift: CLYPEVS OMNIBVS IN TE SPERANTIBVS. Talern saknar innehåll.

Clauss grupp II, Preßler 8. KMK inv. nr 22 721. Neg. 4554.

1.

Bild 3

Reichstaler präglad 1632 i Augsburg för Gustav II Adolf (SBM 8, F&S nr 270). Åtsidan visar kungens porträtt i semi-en face blickande åt höger. Omskrift: GVSTAV:ADOLPH:D:G:SVECO:GOTHO:VANDALO:REX:MAG. Frånsidan visar Sveriges riksvapen och texten: PRINC:FINLAND:DVX:ETHO:ET:CARDOM:ING 1632. Insidorna är brännförgyllda med inskriptioner. Den ena sidan: Firchte Gott Liebes Kind. Gott Siehet und Weisst alle Dieng. G:M: (*Frukta Gud kära barn. Gud ser och vet allting. G.M.*) Den andra: Das Blut Jesu Christi des Sohnes Gottes macht uns rein von allen Sinden amen. (*Jesu Kristi blod renar oss från alla synder amen.*) (Särkány nr 1). I övrigt saknas innehåll.

Clauss grupp I B, Prebler grupp 1. KMK –. Neg. 4091b+c.

3.

4.

Bild 4

Reichstaler präglad 1632 i Augsburg för Gustav II Adolf (SBM 8, F&S nr 270). Åtsida, fränsida och omskrift som ovan. Insidorna är bemålade. På den ena sidan ett mansporträtt och på den andra ett adelsvapen. Innehåller fyra glimmerskivor avsedda att lägga som förvandlingsbilder på en pergamentsrundel, vilken visar en ung kvinna i trekvartsfigur. Det finns ytterligare en pergamentsrundel vilken visar en landskapsbild med en stubbe i förgrunden. Det har troligen funnits förvandlingsbilder även till denna bild. Skruvtalern är skänkt till Kungl. Myntkabinettet av friherre A. W. Stiernstedts sterbhus (Sárkány nr 2).

Clauss grupp III B, Preßler grupp 1 och 2. KMK 6766. Neg. 4456.

Bild 5

Reichstaler präglad 1632 i Augsburg för Gustav II Adolf (SBM 8, F&S nr 270). Åtsida, fränsida och omskrift som ovan. På ena insidan finns en bild fastklistrad föreställande Kristus uppstånden från de döda. Den andra insidans bild är lös och visar Jesu begravning. Skruvtalern innehåller elva mindre pappersrundlar, som en gång varit sammanhängande, på vilka Jesu passionshistoria är skildrad (Sárkány nr 3).

Clauss grupp III C, Preßler grupp 3. KMK Svensson 9010. Neg. 4091A.

Bild 6

Hybrid-Reichstaler präglad dels 1632 i Augsburg för Gustav II Adolf (F&S nr 270) dels 1639 (F&S nr 309). Åtsida och omskrift som ovan. Fränsida visar kotten framför staden Augsburgs stadssiluett med omskriften AVGVSTA-VIN DELICORVM (F&S nr 309). Saknar innehåll men har stadsbilder målade på fastklistrade pappersrundlar på insidorna ("Efter Lützen").

Clauss grupp III A, Preßler grupp 7. KMK -. Neg. 1698 och 1700.

Strandbergs Mynt

&
Aktiesamlaren AB

köper och säljer

Mynt, sedlar, ordnar, medaljer, aktiebrev
äldre handlingar m.m.
charta sigillata, formsaker m.m.

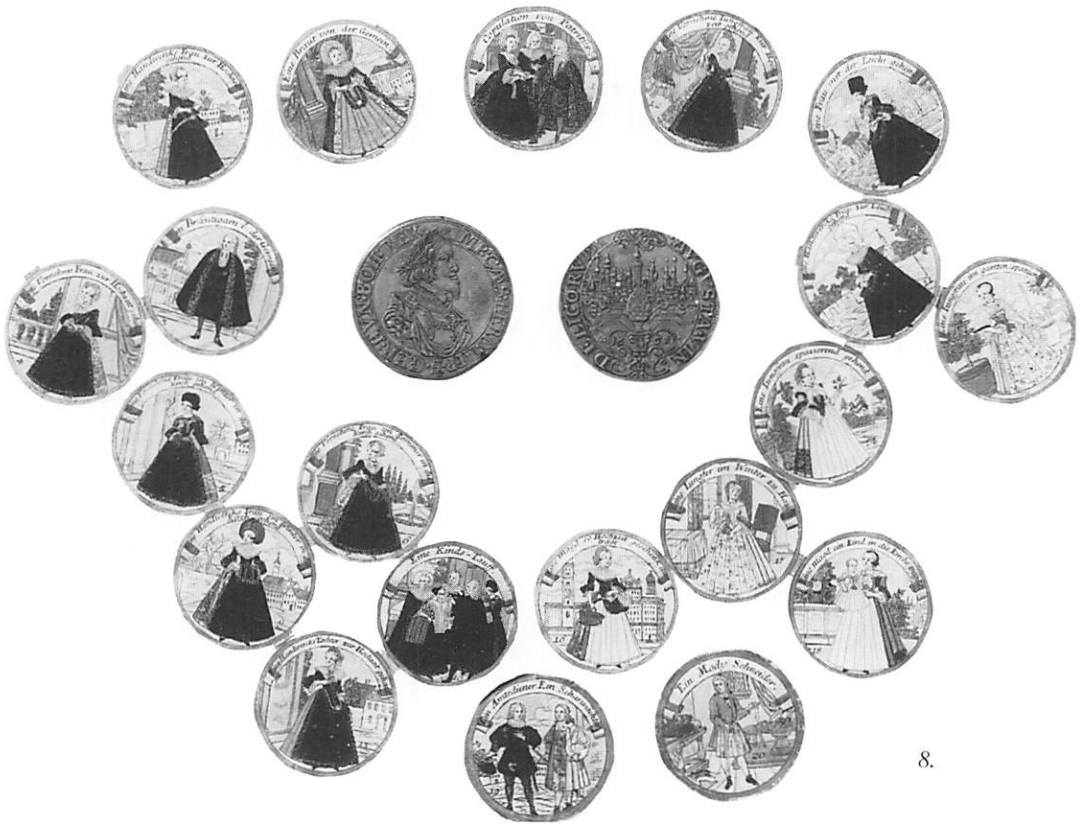
Se vår hemsida

www.aktiesamlaren-bjb.se

Arsenalsgatan 8C, Box 7377, 103 91 Stockholm
Tel: 08-611 01 10, Fax: 08-611 32 95

7.

8.

Bild 7

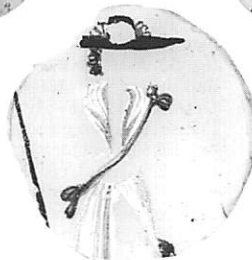
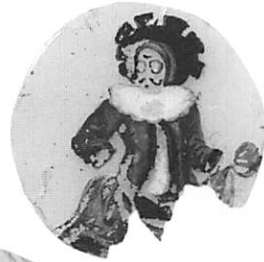
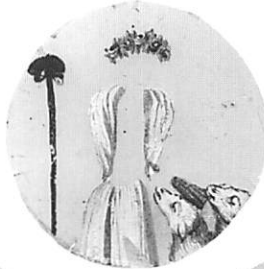
Reichstaler präglad 1638 i Augsburg för Ferdinand III (F&S nr 302). Åtsidan visar en krönt dubbelörn och omskriften IMP:CAES:FERD:III:P-F:GER:HVN:BOH:REX 1638. Frånsidan visar kotten, symbolen för staden Augsburg, samt omskriften AVGVSTA-VIN DELICORVM (jfr Simmermacher nr 2). Skruvtalrarna saknar innehåll men insidorna är brännförgyllda.

Clauss grupp II, Prebler grupp 8. KMK -, Neg. 4554.

Bild 8

Reichstaler präglad i Augsburg för Ferdinand III 1658 (F&S nr 309). Åtsidan visar Ferdinand med lagerkransat hår och blicken riktad mot höger och texten IMP:CAES:FERD III:P:F:GER:HVN:BOH:REX. Frånsidan visar kotten framför Augsburgs stadssiluett och texten AVGVSTA VIN DELICORVM 1658 (jfr Simmermacher nr 5). Skruvtalern innehåller tjugo pappersrundlar, delvis hopfogade med varandra, illustrerande olika händelser i livet.

- 1) Copulation von Patritys (*Patriciers förening*).
- 2) Eine Braut von der Gemein (*en brud av folket*).
- 3) Ein Bräutigam von der Gemein (*en brudgum av folket*).
- 4) Eine Vornehme Frau zur Hochzeit gehend (*en förnäm fru på väg till bröllop*).
- 5) Eine Vornehme Frau im Winter in die Kirch gehend (*en förnäm fru gåendes i kyrkan på vintern*).
- 6) Eine Vornehme Frau im Sommer in

10.

- die Kirch gehend (en förnäm fru gåendes i kyrkan på sommaren).
- 7) Eine Hantwerks Frau zur Hochzeit gehend (en hantverksfru på väg till bröllop).
 - 8) Eine Frau mit der Leicht gehend (en fru går med ljuset?).
 - 9) Eine Hantwerks Frau im Winter in die Kirch gehend (en hantverksfru gåendes i kyrkan på vintern).
 - 10) Eine Kinds-Tauff (ett barn dop).
 - 11) Eine Hantwerks Frau zur Leicht gehend (en hantverksfru gåendes till kyndelsmässan).
 - 12) Eine Vornehme Jungfrau zur Hochzeit gehend (en förnäm jungfru gåendes till bröllop).
 - 13) Eine Hantwerks Tochter zur Hochzeit gehend (en hantverksdotter gåendes till bröllop).
 - 14) Eine Jungfrau spazierend gehend (en jungfru gåendes på promenad).
 - 15) Eine Jungfrau im Garten spazierend (en jungfru spatserande i trädgården).
 - 16) Eine Magd so Hochzeit geschenk

- austrägt (så bär en piga ut bröllopsgåvor).
- 17) Eine lungfer im Winter zu Haus (en ungmö hemma på vintern).
 - 18) Eine Magd ein Kind in die Kirch tragend (en piga bär ett barn i kyrkan.)
 - 19) Ein Amtsdienier Ein Scharwächter (en vaktmästare en ordningsman).
 - 20) Ein Mody Schneider (en modeskräddare.)

Clauss grupp III A, Preßler grupp 2. KMK 29 863. Neg. 4554.

Bild 9

Reichstaler präglad 1690 i Hall för den tysk-romerske kejsaren Leopold I. Åtsidan visar Leopold I iklädd peruk, med lagerkransat huvud och blicken riktad mot höger och texten LEOPOLDVS: D:G:ROM:IMP:SE:A:G:H:B:REX. Frånsidan visar en vapensköld med ordenskedja samt texten DVX·BVRGVN DIÆ·COMES·TYROLIS (jfr Simmermacher nr 26). Insidan har två olika porträtt. Det ena med en kvinna i en oskyldig pose, stående i naturen och den andra med två personer i en mer intim situation. Till

dessa porträtt hör 11 glimmerskivor. De olika skivorna förvandlar porträtten så att de får en helt ny innebörd. Kvinnan kan till och med förvandlas till man. Det verkar inte finnas något djupare budskap i omvandlingsbilderna mer än att de ska roa ägaren och hans/hennes vänner. Clauss grupp III B, Preßler grupp 2. KMK -. Neg. 1413A-B. Se också omslagets färgbild.

Bild 10

Hybrid-Reichstaler präglad dels 1694 i Augsburg för Leopold I (F&S nr 412) visande den dubbelhövdade krönte örnen och texten LEOPOLDVS D+G+ROM.+IMP+.AVG+ dels 1642 visande Augsburg stadssilhuet med kotten framför och texten AVGVSTA-VIN-DELICORVM 1642] (F&S nr 322). Skruvtalern innehåller tio glimmerbilder att lägga på två pergamentbilder, den ena föreställande en kvinna i en oskyldig pose framför ett förhänge, den andra ett par liggande i naturen.

Clauss grupp III B, Preßler grupp 2. KMK 102 199. Neg. 4093B.

11.

Bild 11

Reichstaler präglad 1698 i Hall för den tysk-romerska kejsaren Leopold I. Åtsidan och framsidan som ovan nr 9. Skruvtalern innehåller nitton pappersrundlar vilka en gång varit sammanhängande med varandra. De handkolorerade kopparsticken beskriver den dansk-halliska missionen i Trankebar och är utförda av Abraham Remshards (1680-1754). Inläggen till locken saknas. Denna skruvtaler är välbeskriven av Jørgen Clausen-Kaas (se referenser).

- 1-3) Saknas (se Clauson-Kaas s. 104-105).
- 4) Leiter der Blinden / Rom.2, vers 19.20 (*de blindas ledare*).
- 5) Die Heiden in deinem Licht wandeln. / Esaïæ, 60 v. 3 (*hedningarna vandrar i ditt ljus*).
- 6) Die Herrliche, an dene Gott hat all sein Gefallen / Psalm. 16, 3 (*de härliga, till vilka Gud har allt sitt behag*).
- 7) Lehrer der einfältigen / Röm. 2, v. 20 (*de enfaldigas lärare*).
- 8) In Fährlichkeit zu Wasser / 1. Corin. 11. v. 26 (*i fara på vattnet*).
- 9) Ich will euch die Fürcht des Herren lehren / Ps. 34. v. 12 (*jag vill lära er att frukta Herren*).
- 10) Lehret alle Völcker und tauffet / Matth. 28. v. 19 (*lär allt folk och döpt det*).
- 11) Ein Götze ist nichts in der Welt / 1. Corin. 8. v. 4 (*det finns ingen avgud i världen*).
- 12) Thut von euch fremden Göttern / Iosua. 24. v. 23 (*kasta ifrån er alla främmande gudar*).
- 13) Der ort da Gottes Ehre wohnet / Psal. m26. v. 8 (*platsen där Guds härlighet bor*).
- 14) Erbauet zu einer bahausing Gottes / Ephes. 2, v. 22 (*uppgygda till en Guds boning*).
- 15) Das Wort ist dir nahe / Röm. 10, v. 8 (*ordet är nära dig*).
- 16) Worte des Ewigen lebens. / Iohan. 6.68 (*det eviga livets ord*).
- 17) Die ersten Buchstaben göttlicher Worte / Ebräern 5. v. 12 (*begynnelsebokstäverna i Guds ord*).
- 18) Sie sollen schneeweiss werden / Esaïæ. 1. v. 18 (*de ska bli snövita*).
- 19) Der Mensch lebt nicht vom Brod allein / 5. Buch Mose 8. v. 3 (*människan lever inte av bröd allena*).
- 20) Machtet die Tore weit / Psalm. 24. vers 7 (*gör porten vid*).
- 21) Solche Opfer gefallen Gott wohl / Ebräern. 13. v. 16 (*sådana offer har Gud behag till*).
- 22) Paulus der heiden Apostel / Romern 2. v. 13 (*Paulus, hedningarnas apostel*).
- 23-24) saknas (se Clauson-Kaas s. 116).

Clauss grupp III C, Preßler grupp 3. KMK 103 033.

Den äldsta skruvtalern i Kungl. Myntkabinetets samling är alltså en

hybrid-taler där den ena halvan utgörs av en av Gustav I:s riksdaler av "Salvator"-typ. Vidare finns inte mindre än fyra skruvtalrar med talrar från Gustav II Adolfs tid, alla från hans dödsår 1632.

Skruvtalern förändrar så småningom karaktär. Från att ha hållit talerns storlek och tjocklek blir de nästan dubbelt så tjocka och snart förändras även storleken, dvs diametern. För att belöna välförtjänta personer, som en gåva eller för att roa vänner fungerade den skruvtalern alldeles utmärkt. Den ägde värde, skönhet, konstnärsskicklighet och budskap.

Ett tack till Christoph Kilger och Harald Nilsson som granskat de tyska översättningarna.

Litteratur

Beierlein, J. P.: *Die Medaillen und Münzen des Gesammthaus Wittelsbach*. München 1897.

Clauson-Kaas, J.: "Trankebar skruvedalern" fra Augsburg. "Tegneserie" om den Dansk-halliske Mission i Trankebar. *Numismatisk rapport 65*, Danmark 2000.

Clauss, H.: *Der Schraubtaler und seine Geschichte. Mitteilungen Bayerische Numismatische Gesellschaft XXXI*. München 1913.

Collection le Maistre. Pax in nummis. 1913.

Efter Lützen. Gustav II Adolfs minne på mynt och medaljer. Kungl Myntkabinetet, katalog nr 22. 1982.

F&S = Forster, A & Schmid R.: *Die Münzen der freien Reichsstadt Augsburg*. Augsburg 1897.

Flensburg, P.: *Numismatisk leksikon*. Köpenhamn 1996.

Förschner, G.: *Kleinkunst im Silber. Schraubtaler und Schraub-Medaillen des Münzkabinet*. Frankfurt 1978.

G&M = Gorny & Mosch. *Giessener Münzhandlung*. Auktion 11/12. Oktober 2000. Mittelalter und Neuzeit. Nr 106.

Hd = Hildebrand, B. E.: *Sveriges och Svenska konungahusets minnespenningar*. Stockholm 1875.

Jensen, J. S.: *Numismatisk ordbog*. Köpenhamn 1974.

Lindahl, F.: *En Augsburg-Skruedaler – En kongelig gave. N.A.U. 1969*.

Ossb = Ossbahr, C.A.: *Mynt och medaljer*. Uppsala 1927.

P = Preßler, E.: *Schraubtaler Schraub- und Steckmedaillen aus vier Jahrhunderten*. Eine Ausstellung in der Volksbank Tübingen. 1990

Sárkány, T.: *Tre skruvtalrar i Kungl. Myntkabinetet*, Stockholm. *NNÄ 1971*.

SBM = *Svenska besittningsmynt*. B. Ahlström, Y. Almer, B. Hemmingsson. Stockholm 1976.

Simmermacher, R.: *Schraubtaler, Schraub- und Steckmedaillen aus 3 Jahrhunderten*. Waldkirch 1981. □

Sonett skriven vid arkeologisk utgrävning i april 1999 av skattfyndsplatsen vid Hallföse, Dalhems socken på Gotland.

Kung Ethelred i Dalhem

Noga skriven kring med mannens namn
Oss möter bilden av Kung Ethelred
Med band om pannan och i mantel klädd
Helt kejsarlik i åkerlerans famn

En penning från en gäld som förts i hamn
Från härfärd utav sol och stjärnor ledd
Tagen från en kung så illa hädd
Att Rådlös blev hans vrånga vedernamn

Vi minns en kung som inte hade råd
Med alla danagälderna som togs
Men silverpenningen av kunglig nåd

Är lika blank som dagen då den slogs
I åkern vittnar den att det är sant
Att tiden alla slår en gång till slant.

Av Martin Rundkvist,
doktorand vid arkeologiska institutionen, Stockholms universitet

Det är 1990 funna Caracalla-myntet från Gotland. Beskrivning, se nedan under rubriken "Brudgummens mynt". Förstorad.
Foto: Jan Eve Olsson.

En ovillig brudgum hittad på Gotland

Denarfynd åren 1990 - 1993

Av Lennart Lind

År 202 e.Kr. rustades det för bröllop i Rom, världens huvudstad. Brudgummen var Marcus Aurelius Antoninus Pius (II), i historien mera känd under namnet Caracalla, son och medkejsare till Septimius Severus. Severus innehav av kejsartiteln gick på sitt tionde år; för Caracallas del rörde det sig om det femte. Far och son hade just återkommit till Rom efter en längre vistelse i de östra delarna av det väldiga romerska riket, där de bl.a. fört krig mot *parterna*, ett grannfolk.

Caracalla var ännu en mycket ung man, kanske inte mer än 16 år. Bruden var den ungefär jämnåriga Plautilla, dotter till pretorianprefekten Plautianus, mäktigt på ett sätt som inte stod de bägge kejsarna efter. Två antika författare har skildrat omständigheterna kring bröllopet, å ena sidan Dio Cassius, som var samtida, å den andra Herodianus, som levde något senare. Bägge är överens om att den unge Caracalla var en ovillig brudgum.

Nu är det möjligt att Plautillas anständighet lämnade en del att önska. Men den verkliga haken tycks ha varit att den unge mannen avskydde sin blivande svärfar. Caracalla har inte precis något gott rykte i historien, men det de antika författarna har att berätta om Plautianus väc-

ker också betänkligheter. Plautianus skulle t.ex. ha låtit mörda många högt uppsatta män som stod i hans väg. Han plundrade och utövade utpressning. Men om vi får tro de antika författarna var det mer eller mindre vardagsmat när det gällde maktthavare i Rom. Dio Cassius har dock en uppgift av det mindre vanliga slaget. Han påstår att Plautianus, som tidigt hade stora planer för sin dotters räkning, i hemlighet skulle ha låtit kastrera hundra romerska ädlingar för att tjäna som hennes uppvaktning. Eunucker var vid den här tiden inget okänt fenomen i Rom, men för en romare ansågs det som en stor skam att undergå kastrering, särskilt då för en av hög börd. Ur Caracallas synvinkel var det nog allvarligare att Plautianus, som hade Severus odelade förtroende, uppenbarligen strävade efter att bli hans efterträdare.

Som man kunde vänta blev äkten-skapet mycket olyckligt. Caracalla lyckades efter några år (205) störta Plautianus, som avrättades tillsammans med en stor skara medhjälpare och anhängare. Plautilla förvisades och blev efter Severus död (211) slutligen bragt om livet.

Vid den här tiden präglade man mynt i Rom, i guld, silver och koppar. Alla de nämnda personerna,

utom Plautianus, har avporträtterats på mynt, även Plautilla. Med jämna mellanrum delade kejsarna ut mynt till medlemmar av vissa målgrupper, först och främst soldaterna, men även civila. Till de senare hörde de invånare i huvudstaden Rom som hade rätt till fri tilldelning av spannmål. De var förtecknade på en särskild lista och omfattade på Severus tid nästan 200 000 personer. Strax efter sin och Caracallas återkomst till Rom år 202, före bröllopet, hade Severus distribuerat inte mindre än tio guldmynt till var och en av dessa samt dessutom till de cirka 10 000 pretorianerna, gardet i Rom. Gardets uppgift var att försvara kejsarens liv, men av och till förekom det att de i stället slog ihjäl den kejsare de var satta att skydda, som t.ex. åren 193 och 222. Severus kunde dock lita på sina pretorianer.

Den sammanlagda summa som spenderades vid detta tillfälle var 2 miljoner guldmynt, *aurei*, vart och ett värt 25 denarer (silvermynt) eller 100 sestertier (kopparmynt). Dio Cassius, som lämnat uppgiften, tillägger att ingen kejsare före Severus vid ett och samma tillfälle delat ut så mycket pengar till befolkningen i Rom.

Vad som sedan hände med alla dessa guldmynt kan man fråga sig.

Denar från år 202 i Kungl. Myntkabinettets samlingar. Okänd proveniens. På åtsidan syns ett porträtt av Plautilla, på fransidan Caracalla och Plautilla skakande hand. Texten PROPAGO IMPERI syftar på den, som det skulle visa sig, fåfänga förhoppningen att äktenskap mellan de två skulle utgöra grunden för imperiets framtida växt. Förstorad.
Foto: Jan Eve Olsson.

Men faktum är att guldmynt med Severus eller Caracallas porträtt har en ganska vid spridning. Man hittar dem även utanför vad som en gång var Romarriket, i Danmark och ända bort i Indien. Guldmynt med de två kejsarnas porträtt saknas i Sverige. Silvermynt, denarer, med Severus bild, förekommer däremot, praktiskt taget alltid tillsammans med äldre mynt.

I själva verket är det så, att mynt med Severus porträtt brukar utgöra slutmynt i de depåfynd av denarer som man hittar i Sverige och som ofta börjar med mynt med kejsar Neros porträtt (Nero dog år 68). Det gäller t.ex. det största fyndet av denarer som gjorts i Sverige och i Skandinavien, det som grävdes fram av två drängar och en piga vid dikesrensning år 1870, på gården Sindarve i Hemse socken på södra Gotland. Det bestod från början av 1 500 mynt, vilket motsvarade 60 guldmynt/*aurei* (jfr ovan). Av de 1 488 idag bevarade och tillgängliga mynten tillhör två Nero och dateras till tiden 64-68. Inte mindre än 14 har Severus porträtt, men de hör alla till de tre första åren av hans regering, 193-195. Denarer präglade efter år 195 är överhuvudtaget sällsynta som fyndmynt i Sverige. Några exemplar är visserligen sedan gammalt kända från Gotland, men inga med Caracallas porträtt – mynt med Caracallas bild hör alla till tiden 196-217.

Det är ett välkänt faktum att mynt utgivna efter år 195 är sällsynta i denarfynd utanför Romarriket (jag har behandlat det i min doktorsavhandling, *Romerska denarer funna i Sverige*, 1988), och det stora fyndet

från Sindarve på Gotland följer bara regeln. Det följer också en annan regel: de flesta större denarfynd i Sverige har hittats slumpmässigt, vid jordbruksarbete och för länge sedan. Det sista större fyndet av det slaget gjordes 1937, också på Gotland (Boters i Anga socken) och omfattade 181 denarer, från Nero till och med Septimius Severus. Sedan hände i stort sett ingenting under närmare ett halvsekel.

Genom det s.k. skattfyndsprojektet på Gotland – initierat av Major Östergren 1977 och går ut på att systematiskt undersöka kända platser för fynd av forntida föremål av guld och silver – har dock bilden ändrats något. På 1980-talet hittades på så sätt flera depåer av denarer, den största omfattande mer än 200 mynt. De kronologiska ramarna bröts dock inte. Depåer hittade på 1980-talet har jag behandlat i en tidigare artikel (SNT 9/10 1991, s. 220-222).

Efter 1985 inträdde en ny paus. Men åren 1990-93 tillkom flera in-tressanta fynd. Mynten finns nu på Kungl. Myntkabinettet i Stockholm i väntan på fyndfördelning. De kommer att publiceras i min kommande bok *Roman denarii found in Sweden, I, Analysis*, en utvidgad engelsk version av min bok från 1988.

Det största fyndet efter år 1985 gjordes i oktober 1990 vid en efterundersökning med metalldetektor i Gerete i Fardhems socken, av fyndplatsen för en berömd folkvandringstida guldrakteat, "Gerete-brakteaten" (1927). Denarer var inte tidigare kända från fyndplatsen. Nu hittade man, spridda över ett större område, sammanlagt 61 mynt, det äldsta från

Neros efterträdare Vespasianus (69-79), de två yngsta från Septimius Severus och präglade 193-195. Ett mynt med Severus porträtt, präglat senast år 195, ingick också i ett mindre fynd gjort 1992 på gården Stora Hellvigs i Fole socken, där det äldsta myntet tillhörde kejsar Trajanus (98-117).

Brudgummens mynt

Vi kan av dessa två fynd se att de kronologiska ramarna för denarfynd på Gotland som etablerades redan på 1800-talet tenderar att stå fast. Undersökningarna 1990-93 har något lyckats rucka på dem, och här kommer vi äntligen tillbaka till den ovillige brudgummen år 202. I Hemse socken – där det stora Sindarve-fyndet gjordes 1870 men på en annan gårds ägor, Arges – hittades nämligen 120 år senare vid regelrätta undersökningar av en äldre fyndplats, en denar med Caracallas porträtt, den första från Gotland. Vid samma tillfälle hittades ytterligare tre denarer, varav en med Vespasianus porträtt, försedd med håll. Caracalla-myntet var präglat just år 202, kanske i anslutning till bröllopet.

Myntet uppvisar på åtsidan ett porträtt av en 16-årig skägglös Caracalla och har texten ANTONINVS PIVS AVG (Antoninus Pius Augustus, en del av hans officiella namn). På fransidan kan man se en trofé med två sittande fångar. Texten PART MAX PON TR P V COS ska läsas ut Part(h)icus Maximus Pontifex Tribunicia potestate V Consul, ytterligare titlar och befogenheter. Tillnamnet "Parthicus" syftar på segrar i den nys avslutade kampen mot parterna.

Fördelning av mynt på kejsare/kejsarinnor, efter porträtt, i fynd nämnda i texten

Fyndort	Nietulisko	Sindarve	Gerete	St. Hellvigs	Arges
Nero	13	2	–	–	–
Galba, Otho, Vitellius	13	1	–	–	–
Vespasianus	151	16	1	–	1
Titus	22	5	–	–	–
Domitianus	45	13	–	–	–
Nerva	18	7	–	–	–
Trajanus	225	148	4	1	1
Trajanus, drakm	1	1	–	–	–
Hadrianus	385	218	10	4	–
Sabina	45	12	1	–	–
Aelius Caesar	12	6	–	–	–
Antoninus Pius	586	317	11	7	1
Faustina I	338	127	6	2	–
Marcus Aurelius	549	257	10	1	–
Faustina II	269	90	6	–	–
Lucius Verus	73	49	3	–	–
Lucilla	77	26	1	–	–
Commodus	275	153	6	1	–
Crispina	38	16	–	–	–
Pertinax	3	1	–	–	–
Didius Julianus med familj	3	2	–	–	–
Clodius Albinus	3	3	–	–	–
Septimius Severus	19	14	2	1	–
Julia Domna	6	–	–	–	–
Caracalla (år 202)	1	–	–	–	1
Barbariska efterbildningar	–	4	–	–	–
Totalt	3170	1488	61	17	4

”Tribunicia potestate V” betecknar att han är kejsare (medkejsare) för femte året i följd och ger därmed myntets datering.

Ett Caracalla-mynt (en denar) har faktiskt hittats på Öland, vid arkeologiska utgrävningar av en boplats på 1960-talet, tillsammans med andra denarer, men det är något äldre (från 199-200) och av en annan typ. Från Sveriges fastland är inga Caracalla-mynt kända. Mynt med Plautillas porträtt, som präglades åren 202-205, har inte hittats någonstans i vårt land.

Till det gotländska Caracalla-myntet finns en intressant parallell utanför Sverige. Strax före eller under andra världskriget gjordes ett stort denarfynd vid Nietulisko Male i södra Polen. Det publicerades första gången 1949 och omfattade något mer än dubbelt så många mynt som fyndet från Sindarve, 3 170 stycken, från Nero till Septimius Severus. Det utgör den största väl beskrivna antika ansamlingen av romerska denarer utanför vad som en gång var Romarriket. Det väldiga fyndet avslutas av 19 mynt med Severus porträtt, alla från åren 193-195, samt av några mynt med det av hans hustru Julia Domna, av vilka två hör till tiden

efter 195. Dessutom finns ett Caracalla-mynt, från 202(!), av nästan identiskt samma typ som det från Hemse på Gotland. Skillnaden ligger i att det står PONT istället för PON på framsidan (jfr ovan), i bägge fallen förkortning för ”Pontifex” (”Präst”). Myntet är tyvärr inte bevarat och ingen avbildning finns.

Jag har tidigare i olika sammanhang hävdat att de romerska denarerna på Gotland kommit till ön samlat, vid ett litet antal tillfällen, närmast från kontinenten rakt söderut, dvs vad som nu är Polen. Därför är det mycket intressant att det enstaka Caracalla-myntet dyker upp just i Hemse socken, dit det stora Sindarve-fyndet hör. De 1 500 denarerna från Sindarve kan tänkas ha utgjort en del av en större myntmassa, till sin sammansättning liknande den hos det stora fyndet från Nietulisko Male i Polen. Väl på Gotland har denna större myntmassa delats upp i mindre enheter, som hamnat på olika platser. 1 500 mynt har kommit till vad som senare blev gården Sindarves ägor, en annan post till vad som senare blev Arges. Denna andra post tänkes då ha innefattat bl.a. det Caracalla-mynt som nu sett dagens ljus. □

Svenska och skandinaviska mynt och sedlar.

Stor sortering av utländska jubileumsmynt, årsset samt småmynt. Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:
<http://www.nmh-mynt.a.se>

MUNTHANDEL G. HENZEN

~ Ancient Coins ~
~ Medieval Coins ~
~ Modern Coins ~

free pricelists on request!

Postbus 42
NL-3958 ZT Amerongen
Tel. 0031-343-430564
Fax 0031-343-430542
e-mail: henzen.coins@wolmail.nl

Presentförpackning 2000 special

Med anledning av millennieskiftet 2000 har Riksbanken gett ut en speciell enkrona med ett nytt porträtt av kungen. Myntet är modellerat av konstnären Bo Thorén. I myntsetet ingår även en miniatyrvariant i silver av jubileumsmedaljen som beskrevs i *SNT* 1999:8 s 188, också utförd av Bo Thorén. Presentförpackningen har en upplaga av 15.000 exemplar.

Enkronan (ocirkulerad) kan även köpas separat. Pris 5 kr.

Millenniemynten 2000 kr, 18 k, respektive 200 kr silver finns också till försäljning.

**Säljs i
Kungl. Myntkabinettets
butik.
Tel. 08-5195 5304**

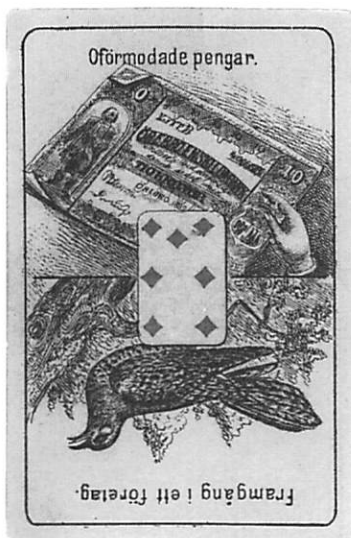
Ask och kort till leken Spåkort
– osviktig rådgivare i alla framtidsangelägenheter. Observera
sedeln som avbildas på ruter sju!
Foto: Jan Eve Olsson.

Spåkort med oförmodade pengar

Pedagogiska kortlekar av alla de slag var populära under 1800-talets andra hälft. Ofta rörde det sig om lekar som gav kunskap tex om namnen på europeiska städer. Under samma tid och även långt tidigare har människor roat sig med spådomskonst. Spelkort och spådom har ibland kopplats ihop för att på irrationella grunder förutsäga kommande händelser.

Vid slutet av 1800-talet utgavs i Sverige på Adolf Johnsons förlag i Stockholm en lek som heter *Spåkort – osviktig rådgivare i alla framtidsangelägenheter*. På omslaget till kortleken ser vi en häxa med en svart katt på axeln. Häxan sitter vid ett bord och lägger ut kort på bordsskivan. Hela bilden finns innanför ett spader ess! På omslaget finns även ett par kasperhuvuden. Innanför omslaget finns korten som lämnar uppgifter om framtiden. På ett av korten (ruter sju) finns emellertid dels en gök och en tiokronorsedel utgiven av Örebro Enskilda Bank. Tillsammans med göken finns texten: *Framgång i ett företag*. Till sedelbilden hör lämpligt nog texten: *Oförmodade pengar*.

IW

Värdesättning.

Tant Maria (till lille Karl, sedan mamma beklagat sig öfver dennes olydighet och i allmänhet dåliga uppförande). Hör du lilla Karl, om du nu är riktigt snäll en vecka, så skall du nästa gång jag kommer hit få tjugo fem öre af mig.

Nästa vecka.

Tant Maria. Nå Karl lilla, hur är det nu. Har du varit riktigt snäll? Jag vill inte fråga mamma, utan du skall säga det själf.

Lille Karl (efter en stunds fundande). Ge mej fem öre.

Ur Söndags-Nisse

Ny medalj

Josef Hackl 70 år – medaljporträtt av Kauko Räsänen

Den flitige tyske numismatikern Josef Hackl fyllde 70 år den 6 november förra året. Sedan länge är han medlem i SNF och har flera gånger medverkat i vår tidskrift. Även i sina tyska artiklar har han ofta behandlat svenska ämnen, inte minst från Gustav II Adolfs tid – han är ju född den 6 november, närmare bestämt i Steingrün, som ligger i kretsen Asch (Egerland). Han praktiserade inom verktygsindustrin 1950-53 i Sverige och lärde känna vårt land och dess historia, särskilt Mälardalen. Han har återkommit många gånger och även skrivit om tex Gustav Adolf-medaljen på den stora klockan i Åkers kyrka. Deutsche Numismatische Gesellschaft har två gånger utmärkt honom med Eligius-priset (1986, 1988). Alldeles nyligen har han skrivit i *Münzen und Papiergeld* om Gripenhielms-dukatet 1695 och andra svenska sällsynheter i guld (M.u.M. 2000:3) och om Kristinas kröning, ett 350-årsjubileum (M.u.M. 2000:10), där han avbildar den stora raritet som firar Westfaliska freden och även den nämnda tilldragelsen – 4 dukater från Riga (Ahlström 31).

Givetvis, hade jag sänär sagt, är Hackl medlem i flera tyska numismatiska föreningar. Han är grundare av *Münzverein Neumarkt Opf. und Umgebung*, där han var ordförande 1990-94 och numera hedersledamot.

Han är också mycket intresserad av modern medaljkonst. Hans favorit är den välkände finske skulptören och medaljkonstnären Kauko Räsänen, vars arbeten han samlat i många år – när jag senast skrev om hans samling fattades det två medaljer, och numera, sedan helt nyligen, ingen! Kauko har också blivit hans personliga vän, och redan före 70-årsdagen (där han var närvarande) kunde Räsänen presentera en hyllningsmedalj för jubilarer. Den hann komma med på FIDEM-utställningen i Weimar tidigare under hösten och återfinns som nr 32 i katalogen. Den avbildas här invid.

Den ståtliga och skulpturala medaljen mäter 80 mm i diameter och är utgiven i en numererad upplaga om ettundra exemplar i patinerad brons (ca 400 g). Den som vill köpa en medalj (pris 168 DM + porto) kan

Medalj över Josef Hackl
utförd av Kauko Räsänen, 1999/2000.
Tillverkad av AB Sporrang, Ekenäs, Finland.
Brons, 80 mm.
Fotograf okänd.

skriva till Josef Hackl, Gerh. Hauptmann Ring 11, DE-81737 München.

Åtsidan med JOSEF HACKL upp- till längs kanten visar ett huvud en face, vänster halva ett realistiskt porträtt av Hackl, höger (nedsänkt) abstrakt. Runt ansiktet har konstnären velat belysa autodidaktens mångsidiga intressen, tex överst till höger kurfursten av Sachsen, Fredrik den vise (1463-1525), Luthers vän och gynnare, ett litet svenskt mynt, under vilket en mexikansk skulptur; dubbelmedaljen till Hackls 60-årsdag kan också urskiljas; nedtill nära kanten en sittande kvinnogestalt, som skall vara hans livskamrat Annika; vidare åt vänster ett indiskt arbete "Torwächter" och ovanför Antonio Pisanos bekanta "ung prinsessa" efter en målning denne utförde 1439. Längs kanten står konstnärens namn och året att läsa.

Frånsidan upptas främst av en bröstbild av St Eligius med helgon- gloria; han är iförd biskopsdräkt och håller sin stav; han framställs omväxlande upphöjt och fördjupat. Runt omkring återfinns vi elva medaljsidor från fem olika medaljer,

som Räsänen skapat för tysk räkning.

Medaljen återfinns också i senaste upplagan av *Eligius auf Münzen, Medaillen und sonstigen Sammlerobjekten* som nr L 224.

LLt

**Bli medlem i
SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN**

Årsavgiften är 200 kr.
Som medlem får Du SNT
automatiskt

Du kan också enbart prenumerera på tidningen
Det kostar endast 160,- per år.

MYNT & MEDALJER
Sveavägen 96

Box 19507
S-104 32 Stockholm 19
T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)
☎ + fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och
ordnar i stor sortering.*

Öppet: vard. 11-18, lörd. 10-14

"Sverige 1628" är Vasamuseets nya stora basutställning. Den har producerats av Katarina Schoerner, tidigare medarbetare vid Kungl. Myntkabinettet och författare av flera artiklar i SNT. Carl-Axel Lindblom har sett den. Utifrån Gustav Adolf-bakelsens chokladmedalj skriver han här några rader om utställningen.

En liten god "medalj"

Det finns åtskilliga "myntgodsaker" av choklad, klädda med guld- och silverpapper. Det enda oklädda objekt jag känner till är Svenska Handelsbankens lilla "plakett", åttkantig till formen, som vi aktieägare snaskade i oss, när banken, ursprungligen Stockholms Handelsbank, fyllde 100 år 1971.

Min första kontakt med den chokladbildsprydd Gustav Adolf-bakelsen fick jag för mer än ett kvarts sekel sedan genom musikprofessorn Uno "Myggan" Eriksson, som jag träffat i hans favoritstad Dubrovnik i Dalmatien, Jugoslavien. Staden kallades en gång, på italienska, för Ragusa. Vi tärde sagda bakelse i Göteborg – var annars – Gustav Adolf gav ju staden privilegium 1621. Vid vårt samtal framkom bland annat att "Myggan" var myntsamlare – med världens smalaste intresseområde – mynt från Ragusa. Jag lyckades så småningom få fram en rektorstaler från mitten av 1700-talet, den fick han överta.

Gustav II Adolf firas alltjämt även om synen på hans krigiska insatser förändrats under åren till en mera nykter bedömning. Jag erinrar mig en tysk liten "dikt" – tid och upphov obekanta. Den lyder:

*Gustav Adolf Christ und Held
rettete bei Breitenfeldt
Glaubensfreiheit für die Welt.*

Svenskarna, med flera, besegrade ju där den kejsrerliga katolska hären under Tillys befäl. Kanske står de tre minnesraderna på det monument som uppfördes år 1837 vid Lützen.

Hur som helst, den 6 november firade Vasamuseets vänner och andra intresserade Gustav Adolf-dagen. Förutom intellektuell underhållning bjöds vi på bland annat Gustav Adolf-bakelser, ett smakligt bakverk krönt av en siluett i choklad av hjältekonungen. Denna lilla s.k. medalj kom i bruk i Göteborg i slutet av

1800-talet, kanske i samband med 400-årsminnet av konungens födelse 1594, och bruket spred sig i första hand till Malmötrakten. De bakelser, som i våra dagar serveras i Stockholm den 6 november, tillverkas av välkända Dittes finbageri på Östermalm.

Mynten på Vasa

I slutet av år 2000 kallade Vasamuseet till en ny utställning, kallad *Sverige 1628*, syftande på det år då konungens regalskepp gick till boten efter den mest famösa seglats en svensk örlogsmän genomfört. Utställningen är synnerligen informativ och ger en detaljerad skildring av livet i alla avseenden på den tiden. Jag sökte givetvis efter några prov på dåtidens penningar – 1628 är ju ett intressant år för den svenska myntningen i koppar. Mynt i klippingform hade upphört att präglas 1627, och de runda kopparmynten hade just introducerats (1627). Jag var anlitad som "Vasa-räddare" på den trätekniska sidan långt innan hon kom loss från lerbotten och hade tillfälle att studera de viktiga fynd av världens största klippingar, som gjordes. I bergrummet på Beckholmen förvarades mynten i åtskilliga skokartonger, man kan lugnt tala om världens största klippingssamling.

I gamla Vasamuseet fanns en hel långbänk innehållande fyndmynt, det äldsta var ett markmynt från Gustav Vasa. Jag har sökt förmå varje museichef att exponera det rikhaltiga materialet men utan framgång – marin numismatik är inget gångbart tema. Numera har alla mynten "nummerstämplats" och befinner sig i museets källarvåning. Tyvärr inte alla, en del intressanta exemplar avhämtades för länge sedan av en

person för "studium". Han hade den dåliga smaken att aldrig återlämna mynten!

Nåväl – några mynt ingår i utställningen. Främst en rad riksdalrar med en tidig svensk dylik samt några från kontinenten. I de dåtida svenska provinserna slogs i en 12-15 städer dukater och riksdalrar med Gustav Adolfs bild för att förhårliga "hjaltekonungen". Ett fåtal klippingar finns också att se. Skeppet var tämligen färdigrustat för avfärd söderöver och kopparmynten var manskapets konstanter.

Man får hoppas att Vasas unika klippingsamling får komma upp till ytan så småningom – en vältalig exponent för en av dåtida Sveriges rikedomar – koppargruvan i Falun.

Carl-Axel Lindblom

Sverige 1628

Kommentar

Gustav II Adolf är onekligen en betydelsefull person i Vasamuseets verksamhet. Museet arrangerar varje år den 6 november föreläsningar i ämnen med anknytning till Gustav II Adolfs tid. Bakelser med en välsmakande liten chokladbit avbildande kungen hör till programmet. Roligt att det smakade!

Roligt också att den nya utställningen *Sverige 1628* av artikelförfattaren upplevdes som "synnerligen informativ". Det är alltid vanskligt i utställningar – det där med information! Långa texter får många besökare att huka och stöna – lite text. Å andra sidan, gör att många tycker att de inget får veta! Utställningen *Sverige 1628* innehåller relativt mycket text – ett medvetet val i en tid av alltmer textfattiga museiutställningar.

De kopparmynt som finns utställda ligger där som illustration till de historiska sammanhangen – den svenska kopparhanteringen under 1620-talet, handel och köpenskap samt båtsmannens enkla tillhörigheter. I en monter ligger några klippingar tillsammans med andra exempel på produkter från svensk bergsgruvar – tackjärn och stångjärn, kanonkolor och små filar av järn. Intill denna monter finns två textskyltar. Den ena handlar om järn, den andra om koppar och då i synnerhet klippingar. Där får man bl.a. veta att drygt 4000 kopparmynt återfanns ombord på Vasa.

Mynten från Vasa har under de senaste åren varit föremål för en stor genomgång – märkning, fotografering etc. Därför har de inte varit utställda i montrar. Naturligtvis är dessa mynt utmärkta utställningsföremål. Vi kanske inte ser dem som numismatiska föremål i första hand, utan som exempel på, eller just illustrationer till olika företeelser i gången tid – allt från den begynnande stormaktens ekonomiska politik till den omkomne båtsmannens mynt i fickan – vad skulle han använda dem till? Eller tullen som skulle erläggas vid stadsporten av var och en som skulle frakta varor till stadens marknad. Mynten berättar om såväl politiska och krigsstrategiska beslut som om det allmogets liv för gemene man.

Uppgiften om att mynt skulle ha avhämtats för studium och inte återlämnats har inte kunnat bekräftas av museets personal. Huruvida detta är sant eller inte kan ingen svara på. Rent allmänt kan emellertid sägas att Vasamaterialet har, sedan det bärgades på 1960-talet, givit upphov till många myter.

Förvisso bär det gamla skeppet på en spännande historia!

Katarina Schoerner

Ny numismatisk utställning i Stifts- och Landsbiblioteket i Linköping

Det är inte ofta som en helt ny permanent numismatisk utställning öppnas i Sverige. Men så skedde ändå år 2000 i Stifts- och landsbiblioteket i Linköping. Bakgrunden är den tragiska biblioteksbranden 20 september 1996. Redan innan detta datum fanns en trevlig mynt- och medaljutställning i biblioteket, men stora delar av det utställda förstördes av lågorna. Lyckligtvis fanns det kvar delar som var magasinerade, och annat har man kunnat återanskaffa genom mynthandeln eller på auktioner. Det var Ulf Nordlinds Mynthandel AB som fick uppdraget att inköpa nya föremål samt att "bygga" en ny utställning. Orsaken till att Ulf Nordlind och hans kollega Hans Hirsch drogs in i uppbyggnadsarbetet var att de långt tidigare

Två bibliotekarier studerar en monter i det s.k. Östgötarummet.

Foto: Ulf Nordlind.

hade inventerat, förtecknat och uppordnat hela samlingen.

Den nya utställningen i Linköping fick en ny uppläggning. I tio montrar presenteras lika många teman: 1) Svenska författare i medaljkonsten, 2) Modern medaljkonst – 1900-talet, 3) Gustav IV Adolfs medaljgäva, 4) Östergötland – mynt, medaljer, sedlar, 5) Öschötar – Guskelöv (dvs medaljer med koppling till Östergötland), 6) Svenska mynt under 1000 år, 7) Kopparmyntningen – viktig i Sverige, 8) Utländska mynt – eurons föregångare, 9) Banksedlar – en svensk uppfinning, 10) Svenska kast- och minnesmynt.

Resultatet har verkligen blivit en vacker utställning där montrarna fint smälter in i biblioteksmiljön. För den som ett tag tröttnar på att hänga över böckerna kan upplivas av spännande möten med mynt, sedlar och medaljer. Den gamla utställningen fanns placerad för sig själv i biblioteket. Så är inte fallet idag.

Till utställningen finns några nya skrifter. En enkel broschyr som heter *Vägledning till Mynt- och medaljsamlingen i Stifts- och landsbiblioteket i Linköping*. Författare är Lars O. Lagerqvist och Ulf Nordlind. Det har även utkommit en bok som heter

Linköpings stadsbiblioteks återuppbyggnad 1996-2000. I denna bok har Ulf Nordlind på sidorna 205-216 beskrivit *De numismatiska samlingarna*. Till sist kan nämnas att det även utkommit ett praktverk med titeln *Märkliga ting – Kuriositetskabinettet i Linköpings bibliotek*. Här finns många intressanta artiklar skrivna av flera författare. Tyvärr finns här inte någon separat artikel över mynten och medaljerna. Där emot finns flera vackra färgplanscher över en medaljmonter och separata föremål.

Ian Wiséhn

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08-411 08 07

Medalj över frihetshjälten Francisco de Miranda

Den venezuelanske generalen och frihetshjälten Francisco de Miranda (1750-1816) har faktiskt även svensk anknytning. Detta faktum kanske ursäktar att en medalj över 200-årsminnet av hans födelse publiceras i *SNT*. Till en början tjänade han i den spanska armén, men flydde 1783 till USA och senare till Europa, där han propagerade för latinamerikansk självständighet från Spanien. Han besökte Sverige år 1787 och skrev i samband med besöket sina dagboksanteckningar, utgivna som *Miranda i Sverige och Norge 1787*. Dagboken kom ut i svensk översättning 1950 (utgivare var Nordiska museet). I Sverige träffade han Gustav III och umgicks med kulturpersonligheter som Carl Gustaf Pilo, Elias Martin och många andra. Miranda passade på att resa runt i Sverige och såg allt som en "turist" då skulle se. Så t ex besökte han 28 september 1787 myntverket i Avesta.

År 1806 ledde han ett misslyckat upprorsförsök mot det spanska väldet i Venezuela. Den gången utgick Miranda från New York med segelfartyget *Leander* på 200 ton. Destinationsorten var Jacmel på Santo Domingo. Ombord befann sig Miranda och en styrka på ca 200 man. Fartyget hade fått sitt namn efter Mirandas äldste son. Hela äventyret med denna resa är spännande som en pojkbok, men Miranda misslyckades och kuppmaakarna måste skyddas av Royal Navy. Efter nya strider blev Miranda 1812 venezolansk diktator. Några månader senare förråddes han och fängslades och fördes därefter till Spanien. I fängelset i fästningen Carraca i Cadiz avled Miranda den 14 juli 1816.

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 - 18.00
Lördagar 10.00 - 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

Silvermedalj över den sydamerikanska frihetshjälten Francisco de Miranda, okänd gravör, 50 mm.
Foto: Jan Eve Olsson, RAA.

Kyrkogården, där man en gång begravde Mirandas stoft, är sedan länge försvunnen. Idag vet ingen vart hans ben tagit vägen. I Venezuelas Panteon står en tom sarkofag med avtaget lock och väntar på stoftet efter denne Sydamerikas förste frihetshjälte.

Den 28 mars 1950 firade hela Sydamerika 200-årsminnet av Francisco de Mirandas födelse. Bl a utgavs också den medalj som här finns avbildad. Åtsidan visar Mirandas bröstbild, vänster profil. Omskriften lyder:

GENERALISIMO FRANCISCO DE MIRANDA / HOMENAJE DE SU PATRIA / CARACAS VENEZUELA 1750-1816. Frånsidan visar segelfartyget *Leander* med vind i seglen. På en textplatta framför vägorna finns namnet LEANDER utskrivet. Omskriften lyder: BICENTENARIO DEL NACIMIENTO DEL PRECURSOR DE LA INDEPENDENCIA AMERICANA 28 DE MARZO DE 1950.

IW

Personalia

Sven Brahme

10 juli 1917 - 1 december 2000

Sven Brahme var född i Malmö. Han utexaminerades från KTH 1943, fick omgående anställning vid L. M. Ericsson, och blev efterhand produktionsansvarig för Ericssons huvudfabrik och chef för logistikstaben inom produktionen. Hans specialområden var matematik och statistik, men han hade också stora humanistiska intressen. Han blev medlem av Svenska Numismatiska Föreningen 1978. Hösten 1981 började han läsa historia på kvällstid vid Stockholms universitet och fortsatte på heltid efter pensioneringen 1982. År 1986 tilldelades han Sven Svenssons stipendium för numismatisk forskning.

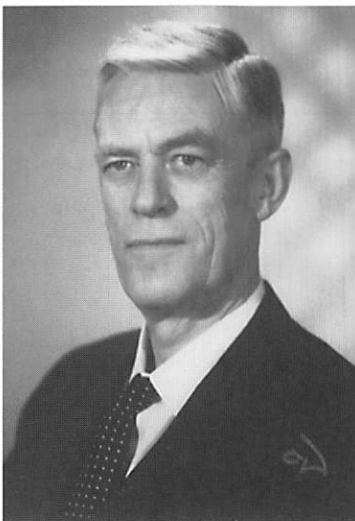
Under åren 1979-88, då numismatikprofessuren ännu saknade universitetsanknytning, försökte under-tecknad så gott sig göra låt neutralisera detta handikapp genom att varje termin hålla en serie seminarier i numismatik. I närvarolistan för den 15 februari 1982 finner jag för första gången namnet Sven Brahme. Jag minns hur en äldre, men spänstigt ungdomlig herre presenterade sig och bad mig om hjälp att hitta ett numismatiskt ämne, lämpligt för en trebetygsuppsats i historia. Gärna ett ämne med möjlighet till statistisk-matematisk bearbetning.

Jag blev mycket glad över denna förfrågan. Utan att vara matematiker som Sven hade jag sedan decennier intresserat mig för statistisk bearbetning av det väldiga vikingatida myntmaterialet. Min metod att i CNS-publikationerna presentera mynten i tabellform enligt noggranna definitioner syftade ju just till statistisk bearbetning. Siffermaterialet i CNS-serien passade Sven Brahme precis. Redan våren 1983 höll han ett seminarium "Om grafisk-statistisk bearbetning av CNS-materialet", och på hösten samma år låg hans trebetygsuppsats i historia klar: "Tyska och engelska mynt i gotländska myntfynd. Studier kring CNS-materialet". Problematiken kring myntfynd och myntcirkulation upphörde aldrig att fascinera Sven Brahme. I uppsatsen *On the Coin Circulation on Gotland in the late Viking Age*, NNÅ 1983-84 (1990), 143-66, sammanfattar han en del av sina studier. Uppsatsen illustreras med olika typer av diagram, ej alltid helt lätta

att förstå för en matematiskt okun-
nig läsare.

Som förutvarande produktionsansvarig vid Ericsson var Sven Brahme självklart intresserad av den vikingatida stampstillverkningen och produktionsvolymen. I december 1984 höll han ett seminarium om "Stämpelidentiska vikingatidsmynt och vikingatida stampstillverkning. Ett tekniskt experiment" och ett andra seminarium om samma ämne i mars följande år. Hemma i sin trädgård i Bromma experimenterade han med stamp- och mynttillverkning. Jag har fortfarande kvar ett par dubbelsidiga "Ethelredmynt" framställda i Brahmes hemmaverkstad. Det problem som särskilt sysselsatte oss var möjligheten att på mekanisk väg duplicera stammar – jag var då som nu skeptisk till övertro på stampkopp-
lingars beviskraft. En svårighet var att skaffa fram silver jämförbart med det vikingatida. Brahme återvände till temat i ett seminarium hösten 1986: "Metallinnehållet i mynt. Undersökningsmetoder och några resultat". Redan i uppsatsen *Stämpelidentiska men olikstora ethelredimitationer*; SNT 1985; 9/10, 256-59, hade Brahme bl a genom egna experiment lyckats ge en trovärdig förklaring till ett fenomen som länge förbryllat forskningen.

Zum Beginn der Münzprägung in Lüneburg. Stempeluntersuchungen am Typ Dbg 585, NNUM 1986:9, 167-95, är namnet på en uppsats av grundläggande betydelse för alla som arbetar med stamprforskning, särskilt inom vikingatiden. Som vanligt hade seminariedeltagarna fått en förhandsorientering i november 1985 då Sven Brahme talade över ämnet "Lüneburgmyntningen omkring år 1000. Något om metoder att beräkna utmyntningsvolymen". Det är fråga om en minutios stampundersökning av 121 mynt av den kända Lüneburg-typen med inskrifterna BERNHARDUS DUX respektive N NOMINI DNI AMEN. Brahme lyckas avvinna materialet en mängd information både om produktionen och om myntens kronologiska spridning i fynden. Den särskilt frekventa franssidesstampen R1 tjänstgör som nyckel till produktionsproblematiken. Brahme visar bl a hur R1-stampen genomgår fem olika stadier, beroende på uppskärpning av vissa detaljer, skador osv, förändringar som följer efter varandra i snabb följd redan under 990-talet. Brahmes studier belyser både den stora kunskapspotential och den nästan ofattbara komplexitet som redan något

Sven Brahme. Okänd fotograf.

hundralet stampidentifierade mynt ställer forskaren inför.

Brahmes sista seminarium, i november 1987, hade den karaktäristiska titeln "Användning av slumpfelsanalys inom numismatiken. Exempel Lüneburg Dbg 585 och Sven Estridsen Hbg 28". Brahme var djupt engagerad av det numismatiska källmaterialets möjligheter till statistisk/matematisk bearbetning. Samtidigt var han nog inom sig en smula besviken över att så få av oss – kanske ingen – var tillräckligt matematiskt kompetent för att helt kunna följa hans resonemang. Han och jag dryftade ibland detta klassiska problem. Inte skillnaden mellan humaniora och naturvetenskap, utan skillnaden mellan matematiker och oss andra.

Sven Brahme var oerhört generös när det gällde att hjälpa andra forskare med tekniska eller matematiska problem. År 1990 hittades i Sigtuna en blybit med stampavtryck som slutgiltigt bevisade att myntning verkligen ägt rum i Sigtuna redan tidigt i stadens historia. Fyndet publicerades snabbt i den lilla skriften *Kung Olofs mynthus* (1991). Ett av mig författat avsnitt heter "Mynttillverkningen" och är den första mera utförliga redogörelsen på svenska av denna komplicerade procedur. Samtliga beskrivningar av teknisk art är formulerade enligt Sven Brahmes noggranna och som alltid älskvärda instruktion. Bland annat minns jag hur lärorikt det var att lyssna till hans beskrivning av gravörens problem med överskottsmetal-
len som kontinuerligt måste avlägs-

nas, en svårighet jag tidigare aldrig ägnat en tanke.

Sista gången vi möttes var på hösten 1997, i professurens nya lokaler på Bollhusgränd. Ännu vid 80 års ålder var Sven lika ungdomligt engagerad i vikingatidsmyntningens mysterier som någonsin. Alla vi humanister som kommit i beröring med Sven Brahme under hans andra karriär som framgångsrik vikingatidsexpert minns honom med tacksamhet, beundran och saknad.

Brita Malmer

Penningförfalskningsbrottet utvidgas

Från och med den 1 april 2001 kommer ett nytt brott att finnas, "olovlig befattning med falska pengar". Dessutom kommer mynt och sedlar som är beslutade men inte givits ut att omfattas av straffansvaret för penningförfalskning. Svenska domstolar får också domsrätt över penningförfalskningsbrott som begåtts utanför Sverige oavsett om detta är straffbart i det främmande landet.

Vad är då "olovlig befattning med falska pengar"? Jo det blir alltså straffbart att anskaffa, lämna, ta emot, förvara, transportera eller ta annan liknande befattning med falsk penningssedel eller falskt mynt med uppsåt att det förfälskade ska prånglas ut.

Vissa av lagändringarna är nödvändiga för att Sverige ska uppfylla åtagandena enligt 1929 års penningförfalskningskonvention som utarbetats inom dåvarande Nationernas Förbund (NF) och som inte tillträtts av Sverige förrän alldeles nyligen! Konventionen utgör fortfarande den viktigaste internationella överenskommelsen på området. Någon dokumentation om varför Sverige (vi brukar vara angelägna om att snabbt ansluta oss till denna typ av konventioner) inte redan vid konventionens tillkomst anslöt sig till den, har enligt uppgift inte anträffats i Justitiedepartementet.

Skälet till att lagstiftningsärendet nu aktualiserats är att EU:s ministerråd för rättsliga och inrikes frågor år 1999 beslutade om en förstärkning av det straffrättsliga skyddet mot förfalskning i samband med införandet av euron. Penningförfalskningskonventionen ska vara en minimistandard för det straffrättsliga skyddet mot penningförfalskning i alla EU:s medlemsstater.

Göran Wahlquist

Nytt om böcker – recensioner

Sammlung Köhler-Osbahr. Band V/3. Byzantinische Münzen und ihr Umfeld. Orientalische Münzen, Münzen der Kreuzfahrer – und – staaten sowie der europäischen Nachbarn. Red. Ralf Althoff. Utgiven av Stadt Duisburg 2000. 140 sidor + en plansedel på 35 sidor. ISBN 3-89279-564-9. Pris 45 DM. Beställs från Kultur- und Stadthistorisches Museum in Duisburg, Johannes-Corputius-Platz 1, 47049 Duisburg.

KULTUR- UND STADTHISTORISCHES Museum i Duisburg har nu utkommit med ännu en katalog över Köhler-Osbahr-samlingen. Bearbetningen och publicering av hela samlingen påbörjades 1993. Tidigare har sju kataloger utkommit vilka presenterats tidigare i SNT 2/95, 6/97 och 7/98, 4/2000.

Köhler-Osbahrs samling i Duisburg består av nära 70 000 mynt, ca 200 smycken och ungefär 500 andra, övervägande antika konstföremål. En stor del av samlingen finns utställd på det stads-historiska museet. Samlingen presenteras

efter en uppgjord publiceringsplan i katalogform med planscher. Katalogerna är av god kvalitet och kommer troligen att kunna fungera som goda referensverk i framtiden.

Den nu utkomna katalogen är del 3 av de planerade fyra katalogerna över de bysantinska mynten. Mynten presenteras på ett traditionellt vetenskapligt sätt vilket gör det lätt för forskare och samlare att använda katalogen som referensverk. Katalogen är uppdelad i fyra kapitel. Det första behandlar Sassanider och arab-sassanider. Det andra kapitlet tar upp islamiska mynt fördelade på olika dynastier medan det tredje kapitlet går igenom de kristna orientaliska mynten och korsfarar-mynten. Det sista kapitlet presenterar de europeiska mynten med bysantinsk anknytning.

Mynten redovisas efter dynasti, kejsare, myntort och valör. Varje mynt beskrivs med uppgifter om metall, vikt, diameter, åtsida och fränsida, datering, litteraturreferenser och inventarienummer.

Katalogen är traditionellt utförd med ett kort förord, katalogdel och därefter planscher. Av planscherna är endast två i färg, medan de övriga är svartvita med ganska god återgivningskvalitet. Katalogen är ett gott komplement till de "gamla" referensverken och vi ser med förvåntan fram emot kommande kataloger.

EW

Tio år med SNT

I februari för tio år sedan övertog jag redaktörskapet av Svensk Numismatisk Tidskrift efter Hans Franzén. SNT 1991:2 var det första nummer som jag arbetade med.

Det har hänt mycket med tidningen sedan dess. Författare har tillkommit, andra har stått tillbaka. Tidningens utseende har förändrats gradvis, men innehållet har konstant hållit sig lika intressant. Inte minst vid arbetet med min bok "Pengar i folkmun" erfor jag vilken otrolig guldgruva tidningen utgör. Vid en hastig genomgång av de artiklar som publicerats sedan föreningen tog över tidningen i maj 1977 visar det sig att antalet ligger på runt 2000 artiklar och notiser, recensioner oräknade. Nästan 250 olika författare har lämnat skriftliga bidrag genom åren. Ekonomiskt bidrag lämnas av Gunnar Ekströms stiftelse och Sven Svenssons stiftelse.

Med Masterprint har vi ett mycket gott och smidigt samarbete. Här vill jag särskilt tacka Rolf Holger och Bengt Olsson.

Föreningen har all anledning att vara stolt över Svensk Numismatisk Tidskrift.

MGL

BÖCKER OCH MYNT

Köpes och säljes!

- Lista på numismatisk litteratur kan erhållas.

Besök efter överenskommelse

BOK & ANTIK AB

Box 6078, 187 06 Täby.
08-510 128 18

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppges samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

Stockholm Studies in
Numismatics:

**Das Münzwesen
Livlands im
16. Jahrhundert
(1515-1581/94)
av Ivar Leimus**

Pris: 200,- inkl. moms
(porto tillkommer)

Beställningar:

**NUMISMATISKA
FORSKNINGS-
GRUPPEN**

Bollhusgränd 1B, 111 31 Stockholm
Tel: 08-674 77 50, Fax: 08-674 77 53
eller skicka en check på 200,-
plus 36,- per bok (porto)

Den sorgliga visan om numismatik

Från Jørgen Steen Jensen i Köpenhamn kom ett mejl – tänk vad det är praktiskt med denna nya kommunikationsform – angående den korta berättelsen i "Under rubriken Numismatik..." på s 172 i *SNT* 2000:7. Här citerades berättelsen som den var nedskrivna av Anders Sommar, dvs utan någon som helst inledning, och man skulle kunna tro att han hittat på den själv. Men så är inte fallet. Historien har hörts förr. Även jag hade vid något tillfälle hört en liknande historia berättas muntligt, glömt av vem men säkerligen av Ernst Nathorst-Böös. Men den är också publicerad i några varianter, vilket jag nu blev påmind om.

Redan Georg Galster på sin tid berättade gärna historien vid lämpliga tillfällen och lät trycka den under rubriken *En guinea på eventyr* i *NNUM* 1982:7. Då var det grosshandlare Nils Andersson som var den kända myntsamlaren, och det var 1800-tal och jultid. I en not av Jørgen Steen Jensen nämns att historien också finns i en helt annan version men med svensk bakgrund. Det är den danske författaren och visdiktares Sigfred Pedersen (1903-67) som i sin *Slanter og Sølvtoj* från 1938 har med "En ny och sørgelig vise om numismatik i Jämtland og kærlighed i Herjedalen". Berättelsen är alltså här framställd på vers.

Men inte nog med detta. I *NNUM* 1983:1 förtäljer Nathorst-Böös samma historia om en verklig person, professor i straffrätt i Lund, Johan Thyren som levde 1861-1933, och som man gärna berättade lite vågade anekdoter om. Händelsen ska ha utspelat sig kring år 1890. I *NNUM* 1983:3 drar sig Tamás Sárkány till minnes att samma historia har berättats i Ungern, medan själva händelsen var förlagd till Wien.

Jørgen Steen Jensen har varit vänlig nog att skaffa fram boken *Slanter og Sølvtoj* och sända mig en kopia av Pedersens visa. Jag finner den väl värd att återge, särskilt som det inte är så lätt att ta del av den på annat sätt. Så här kan ni läsa den sorgliga visan om numismatik.

Höga valörer

Den i Söndags-Nisse tryckta berättelsen från 1914 utspelar sig i sällomsmiljö med en konsulinna och

En ny och sørgelig vise om Numismatik i Jämtland og Kærlighed i Herjedalen

Friherreinde P. von Upperup holdt Hof i Herjedalens dybe Skakter. Hun var af gammelt, blaåt og blandet Blod og skær i Løden baade for og agter. Hun ejed Slotte, Jord og Kapital og leved godt med Page, Hund og Terne. Desuden samled hun paa gamle Mønter; det skærped den kurfyrstelige Hjerne.

Hr. Løjtnant Jehnsen fra den danske Hær kom paa Visit, en fuldendt Kavalière. Han drak, og aad den gode svenske Mad og gjorde derved Standen megen Ære. Da han omsider var kørt mæt og træt, brød op fra Bordet hans Friherreinde: Nu får Hr. Jehnsen titta paa min Samling! Javisst, jahå, førtjusede Værtinde!

Hr. Jehnsen samled ikke selv paa Mønt. Hos ham blev Pengene skam aldrig gamle. Her saa han Skejs ved Skejs fra Hedenold og stammade: Hur er det bra at samla! Selv Fru von Upperup blev venligt stemt, da højt han priste Thaler Nummer nitten, og gav ham allernaadigst Lov at vælge en enkelt Mønt til Minde om Visitten.

Hr. Jehnsen saa paa Daler og Dukat. De fleste var af Kobber, slidt i Randen. Da fandt han pludselig en stor Zekin af puren Guld og tung som bare Fanden. Von Upperup blev bleg, thi den var dyr, men sagde stiltigt: Kære Jehnsen, ta den. Men gem den godt, thi den er meget meget, meget meget kostbar, og skil Dem aldrig, aldrig, aldrig fra den.

Uh, Herre Jemi- baade -ni og -ti! Hr. Jehnsen krydsed gerne Hellespønten for at faa Øl. Og dengang Nat faldt paa, jog han til Gellivara paa Remonten. For de har baade Vin og Flickor der. Det blev et mægtigt Slag for Landsoldaten. Og i sin Brandert gik han med en Pige. Da det blev Morgen, ejed hun Dukaten.

Hun hed Tjusnelda. Syvogfyrre Aar. Med god Forstand paa Penge og Husarer. Hun saa skam godt, Zekinen var af Guld, men ingen kendte den i Gellivara. Da ringede hun til Fru Upperup, beskrev dens Præg, dens Vægt og Møntkaraten. Friherreinden købte den kontant. Pr. II- og Snällpost modtog hun Dukaten.

Slukøret vendte Løjtnant Jehnsen hjem helt læns for Guld og Ære, Sølv og Nikkel. Sin gode Hest han havde doblt væk. Frem red han paa en gammel Damecykle. Friherreinde P. von Upperup modtog sin Gæst med Høflighed og Kulde: Ni ser mig noget træt ud, gode Jehnsen. Gick Deres Udflykt ellers som den skulde?

Tack, ganske trefligt. Sverige är jo skönt... med disse Ord vor Helt nervøst begynder. Da finder Fruen frem hans Judasmønt og overrumpler helt den arme Synder. I hans Bevidsthed er et mægtigt Hul, og han kan kun til denne Løsning finde: Tænk, var det Dem! Ursåkt jag var lidt full. Det var en prækfull Nat, Friherreinde!

en docent som huvudpersoner. Vid alla dessa här nämnda varianter är det olika gamla mynt men i höga valörer som gäller, ett kufiskt guldmynt, en dukat, en sekin, en guinea i guld och ett romerskt guldmunt. Alla slutar det med ett "Åh, var det frun?!" (konsulinnan, friherrinnan, professorskan), dvs alltid någon dam i de högre kretsarna hos vilken man just tror sig (till sin stora förtjusning?) ha upptäckt ett oförväntat lågt karaktärsdrag.

Detta är, kan man sluta sig till, en vandringshistoria som berättats (utom Pedersens säkert sjungna visa) i intellektuell miljö i slutna sällskap, spritts i flera länder och är belagd från norra Sverige (Gällivare ligger i Lappland, inte i Härjedalen) ner till Centraleuropa. Och kanske den enda i den genren i numismatisk miljö? Och törhända hade den nått författaren Alice Lyttkens öron, när hon skapade intrigen till romanen *Hasard med guldmunt* år 1965?

MGL

Pollett från Rindöbaden

I början av 1900-talet anlades brunn- och badanstalten Rindöbaden, i Uppland. Badet blev mycket välbesökt, men sedan varmbadhuset och det stora hotellet brunnit ned är kuranstalten nedlagd. Rindö hör sedan 1869 i kyrkligt och sedan 1912 i kommunalt och administrativt hänseende till Vaxholm.

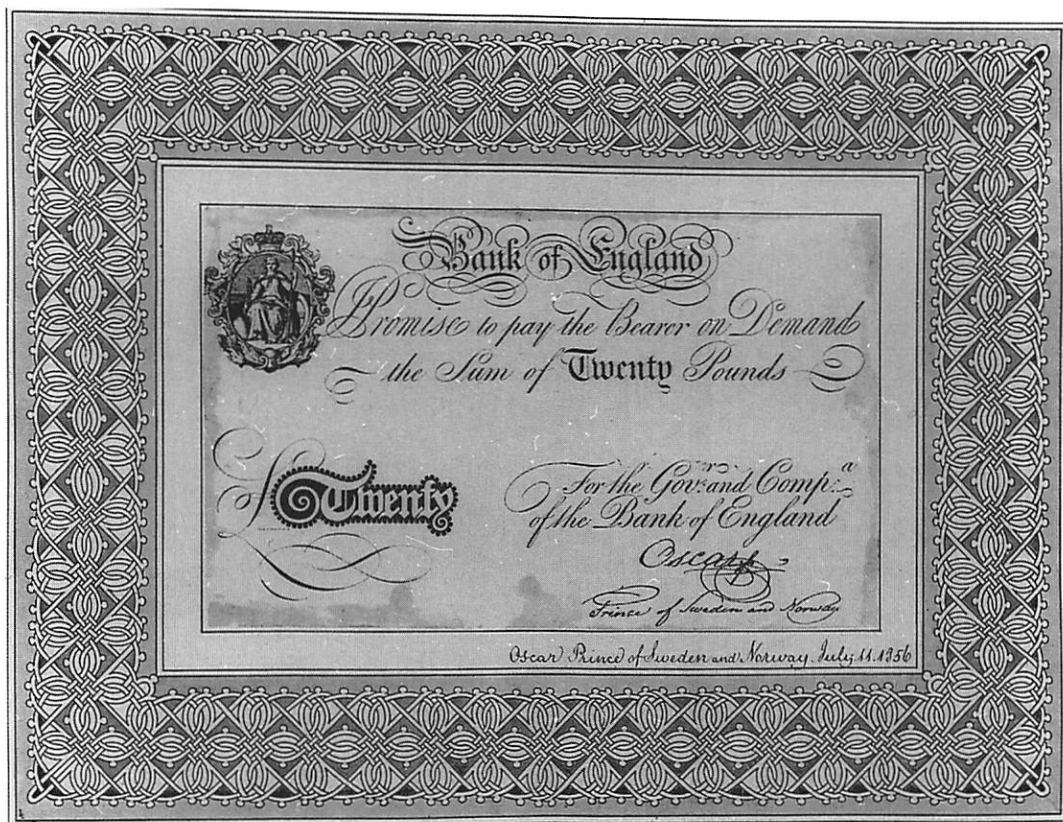
Polletten som visas här är av nysilver och har vågig kant, diameter 19 mm. *Åtsida:* Siffran 6 instämplat, därunder i båge uppåt RINDÖBADEN. *Frånsida:* Sporrongs nyare stämpel.

Troligen finns det flera valörer. Polletten finns på Kungl. Myntkabinettet.

Källa

Axel Quist: *Värmdö skeppslag*. 1949.

Börje Rådström

Exklusiv autografbok i Bank of England

Efter Napoleonkrigens slut 1815 började förmögat folk att resa utomlands. Detta gällde i synnerhet kungligheter och adel. Säkert ville man upptäcka världen efter flera decenni-ers slutna gränser. Många reste till Frankrike och Italien för att studera vackra byggnader och konst. Andra sökte sig till Storbritannien som under tiden 1815 till 1830 starkt utvecklade sin industri, gruvor och skeppsfart.

När kungligheter anlände till den brittiska huvudstaden gällde det för värdarna att komma på lämpliga programpunkter som kunde tänkas vara roande för de höga besökarna. Det ordnades baler och visiter på de kungliga slotten, men också besök vid skeppsvarv, industrier och mer kulturella mål. Även Bank of England ingick bland de intressanta besöksmålen. Särskilt spännande var det s.k. *Printing Office* där sedlarna trycktes. De som släpptes in till tryckeriet fick stå på ena sidan av rummet för att studera arbetet som skedde på motsatta sidan. En del besökare klarade inte att lugnt stå

kvar utan försökte komma närmare. Därför hade man satt upp skyltar på tryckpressarna med texten: *Visitors are requested not to touch the Notes.* Dessa skyltar fanns kvar ända fram till 1945.

År 1842 var det någon på banken som kom på tanken med att ha en besöksbok där de förnämsta gästerna fick skriva sina namnteckningar. Det var emellertid inte någon vanlig gästbok utan en bok där sidorna bestod av inramade sedlar i olika valörer. Alla sedlar saknade årtal och namnteckningar. Det var här som besökarna kom in. Tanken var nämligen att de utvalda gästerna skulle hedras med att få underteckna sedlar utgivna av Bank of England. Detta var ju inget som vanliga människor fick göra.

Bland undertecknarna finns t ex en lång rad tyska prinsar från länder och orter som Preussen, Mecklenburg, Sachsen, Oldenburg, Leiningen, Hessen, Baden. Vi möter även den ryske tsaren Alexander II och Brasiliens kejsarar, kungarna av Portugal och Hawaii. Mera exotiska undertecknare var indiska furstar, sultanen av Zanzibar, maorihövdingar från Nya Zeeland, en japansk *daimyo* och 3 *Native Friends* osv. Man lät även

berömda cricketspelare, biskopar och premiärministrar skriva sina namn.

Under 1900-talet var det mest brittiska kungligheter som besökte sedeltryckeriet och undertecknade sedlar i besöksboken. Drottning Elisabeth II har undertecknat sedlar vid flera tillfällen och kommer kanske att göra det även i framtiden.

Bland alla dessa sedlar finns även en med svenskt intresse. Det rör sig om en sedel i valören £20. Här har prins Oscar (sedermera Oskar II) skrivit: *Oscar, Prince of Sweden and Norway.* Han besökte Bank of England 11 juli 1856. Är detta första gången som en svensk kunglighet undertecknat en sedel?

Det bör påpekas att sedlarna sitter fästade i rikt dekorerade pappmar. Ramen som innesluter sedeln med prins Oscars namnteckning har färglagts i de svenska blå och gula färgerna.

Ian Wiséhn

Litteratur

Byatt, D., *Promises to Pay. The first three hundred years of Bank of England notes.* London 1994, s. 86f.

Reprofoto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Årsberättelse

för år 2000

avgiven av styrelsen för

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsmötet

ägd rum den 5 maj 2000 på Kungl. Myntkabinetet i Stockholm. Ordföranden Torbjörn Sundquist öppnade årsmötet och hälsade de närvarande välkomna. Minnet av de sedan föregående årsmöte avlidna medlemmarna hyllades med en tyvst minut. Styrelsens årsberättelse och revisorerernas rapport presenterades och styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna årets (1999) förvaltning.

I enlighet med valberedningens förslag omvaldes Kjell Holmberg, Kenneth Jonsson och Ian Wiséhn till ordinarie styrelseledamöter på tre år. Ulf Carleson, Frédéric Elfver och Anders Nordin omvaldes till styrelsesuppleanter på ett år.

Till valberedning omvaldes Lars O. Lagerqvist och Bjarne Ahlström.

Till ordinarie revisorer omvaldes Hans Henriksson och Bjarne Ahlström. Till revisorssuppleant omvaldes Lars-Åke Leijon.

Årsavgiften

fastställdes oförändrad till 200 kronor (100 för juniorer och 300 för utrikes boende). Årsmötet beslutade om att ändra stadgarna (§ 2b) avseende sista dag för inbetalning av årsavgiften till den 31 januari. Detta beslut togs också vid förra årsmötet vilket innebär att ändringen nu är ikraft.

Belöningar

Föreningens *Brennermedalj* för förtjänster inom numismatiken utdelades till Pekka Sarvas, Helsingfors.

Rasmussontipendiet tilldelades Dan Carlberg, Älmhult.

Föreningens *guldnål för 40-årigt hedersamt medlemskap* utdelades till Wiljo Hult, Höganäs, Bengt Christian Malmqvist, Stockholm och Gösta Thörnqvist, Linköping.

Efter årsmötet kåserade mynthandlaren Per Österlund, Borås, över ämnet "Mina numismatiska minnen".

Styrelsen

Vid det konstituerande sammanträdet fördelades uppdragen enligt följande:

Ordförande	Torbjörn Sundquist	(omval)
Vice ordförande	Börje Rådström	(omval)
Sekreterare	Göran Wahlquist	(omval)
Kassaförvaltare	Ulf Nordlind	(omval)
Ledamot	Kjell Holmberg	
Ledamot	Kenneth Jonsson	
Ledamot	Ian Wiséhn	

Som adjungerad ledamot valdes antikvarien Richard Kjellgren, Stockholm.

Styrelsen har under året hållit sex protokollförda sammanträden. Förutom i sty-

Resultaträkning för Svenska Numismatiska Föreningen för räkenskapsåret 1.1.2000 – 31.12.2000

Intäkter

Medlemsavgifter

Årsavgifter 166.915:—

Intäkter av kapital

Räntor å bankräkning, postgiro och obligationer samt utdelning på aktier och fonder 91.289:68

Försäljningsresultat

Litteratur	16.090:46	
Medlemsnålar	140:—	
Auktioner	38.307:50	54.537:96
Summa intäkter	164.537:96	312.742:64

Kostnader

Personalkostnader

Löner	36.331:—	
Sociala avgifter	8.813:—	45.144:—

Övriga kanslikostnader

Försäkring	6.468:—	
Hyra	3.900:—	10.368:—

Kontorsomkostnader

Telefon	5.773:—	
Kontorsmateriel	24.362:50	
Tryck, foto	930:—	
Allmänna omkostnader	3.690:—	
Porton	3.585:25	38.340:75

Föreningsverksamhet

Avgift till Nordisk Numismatisk Union (NNU)	1.988:—	
Avgifter till Internationella Numismatiska Kommissionen m fl föreningar	1.254:83	
Möten, gåvor m m	17.767:50	
Representation	1.390:—	
Bibliotek, inköp och bindning	2.297:19	
SNFs medaljsamling, inköp	5.713:—	30.410:52

Tidskrifter

SNT	274.830:—	
Bidrag från numismatiska stiftelser, Ekström och Svensson	— 170.000:—	
	104.830:—	
NNUM	6.515:28	111.345:28

Summa kostnader 235.608:55

Överskott att tillföras kapitalet 77.134:09

Summa 312.742:64

relsen har arbete pågått i olika kommittéer:

- för programverksamhet
- för auktionsverksamhet
- för publiceringsverksamhet

Stiftelser

Sven Svenssons stiftelse för numismatik
Föreningens representanter har varit:
Ordinarie: Supplementer:
Torbjörn Sundquist Börje Rådström

Balansräkning för Svenska Numismatiska Föreningen

Tillgångar	31.12.2000	31.12.1999
<i>Omsättningsstillgångar</i>		
Kontanter	1.172:50	190:—
Postgiro	96.442:26	263.034:51
Bank	181.327:29	250.965:18
Lager: samlarmedaljer	7.882:—	7.882:—
litteratur	1.000:—	1.000:—
	287.824:05	323.071:69
<i>Anläggningstillgångar</i>		
Obligationer	892.873:—	785.348:—
Aktier	99.598:—	99.598:—
Aktiefond	1.174.825:30	1.021.784:57
Inventarier	1:—	1:—
Föreningens medaljsamling	1:—	1:—
Föreningens bibliotek	1:—	1:—
	2.167.299:30	1.906.733:57
Summa tillgångar	2.455.123:35	2.429.805:26

Skulder och eget kapital

<i>Kortfristiga skulder</i>		
Leverantörsskulder	2.995:—	82.298:—
Upplupna skulder	1.342:—	849:—
Källskatter	3.449:—	3.000:—
<i>Förskottsbetalningar:</i>		
Medlemsavgifter	65.000:—	80.400:—
Prenumerationsavg. NNUM	6.900:—	8.850:—
Prenumerationsavg. SNT	4.700:—	6.660:—
	84.386:—	182.057:—

Donationsfonder och andra fonder

C W Burmesters medaljfond	181.702:—	169.025:—
C W Burmesters förlagsfond	261.413:—	243.175:—
N L Rasmussons stipendiefond	71.465:—	69.735:—
Lars O. Lagerqvists medaljfond	189.340:80	176.130:80
	703.920:80	658.065:80
Summa skulder	788.306:80	840.122:80

Eget kapital

Eget kapital vid årets början	1.589.682:46	1.517.421:71
Årets resultat	77.134:09	72.260:75
	1.666.816:55	1.589.682:46
Summa skulder och eget kapital	2.455.123:35	2.429.805:26

Marknadsvärde obligationer, aktier och aktiefond

Obligationer Nom. värde	1.056.475:—	948.858:—
— " — Marknadsvärde	1.156.584:—	1.047.072:—
Aktier — " —	265.950:—	258.750:—
Aktiefond — " —	3.739.498:—	4.196.717:—
Summa marknadsvärden	5.162.032:—	5.502.539:—

Kenneth Jonsson Göran Wahlquist
Ulf Nordlind Kjell Holmberg

Gunnar Ekströms stiftelse för numismatik
Föreningen har representerats av:
Ulf Nordlind (ordinarie) och Björn Tarras-Wahlberg (suppleant)

Sven Svenssons samlingar
Kontrollant för samlingarna har under året varit Torbjörn Sundquist.

Svensk Numismatisk Tidskrift (SNT)
har under året haft Ian Wiséhn som ansvarig utgivare. Manuskriptgranskare har varit Lars O. Lagerqvist. Redaktionssekreterare har varit Monica Golabiewski Lannby och annonsansvarig Frédéric Elfver. SNT har utkommit med åtta nummer.

Auktionsverksamheten
har under året skötts av Richard Kjellgren, Kjell Holmberg, Anders Nordin, Börje Rådström och Göran Wahlquist.

Föreningsmöten och sammankomster
22/3 visade Torbjörn Sundquist utställningen "Jazzspis" på Kungl. Myntkabinettet.

13/4 berättade Frédéric Elfver om "Sten Sture d y:s stormynt – några preliminära resultat".

21/9 höll Jan Olof Björck ett föredrag över ämnet "Nya rön om pojköret".

28-29/10 arrangerades en utflykt till Kristianstad tillsammans med Kristianstadsortens numismatiska förening med auktion, visningar bl a av Regionmuseets Skåne myntsamling, föredrag av Lars O. Lagerqvist med temat "Ur 50 års numismatiska upplevelser". Jan-Olof Björck berättade om belägringsklippingarna från Kristianstad. Vidare företogs en utflykt till Bäckaskogs slott.

25/11 öppnades en myntmässa på Kungl. Myntkabinettet som arrangerats i samarbete med föreningen, Mynthandlarföreningen och KMK. I samband med detta presenterade Björn Tarras-Wahlberg den nya jubileumsenkronan 2000 och mynthandlaren Paul Levin, Göteborg, berättade om bibelns mynt. Därefter hölls en auktion med 199 nummer med mynt, sedlar, medaljer och polletter ur Sven Svenssons samling.

11/12 hölls föreningens julfest.

Medlemsutvecklingen

framgår av följande sammanställning:

	1999	2000
31/12		
Beskyddare	1	1
Hedersledamöter	4	4
Korresponderande ledamöter	20	20
Ständiga medlemmar	34	32
Årligen betalande äldre medlemmar	735	749
Årligen betalande yngre medlemmar	16	15
Utländska medlemmar	37	35

Anslutna föreningar och klubbar

25 25
872 881

Under år 2000 har följande medlemmar avlidit: Bo Andersson, V Frölunda, Sten Apelgren, Kungsängen, Åke Björkman, Saltsjöbaden, Sven Brahme, Uppsala, Madeleine Greijer, Solna, Hans Helmer, Hägersten, Ivar Höök, Vansbro, Bengt Marklund, Hallsberg, Mats von Post, Täby, Georg Rafalowicz, Lidingö, Margit Rasmussen, Sigtuna, Nils Åke Sandberg, Karlshamn, Stig Thornström, Växjö, Gunnar Wiklund, Täby.

Föreningens ekonomi framgår av balansräkning samt vinst- och förlusträkning.

Torbjörn Sundquist Göran Wahlquist
Ordförande Sekreterare

Börje Rådström Ulf Nordlind
Vice ordf Kassaförvaltare

Kjell Holmberg Kenneth Jonsson
Ledamot Ledamot

Ian Wiséhn
Ledamot

Du som önskar tillkännage kommande auktioner eller mässor i auktionskalendern, kontakta Frédéric Elfver. Se redaktionsrutan!

Auktioner

Mars:

- 5 München, Giessener, Ancient coins
- 6 München, Giessener, Medieval and modern coins
- 6-7 Basel, Münzen und Medaillen AG
- 13-16 Osnabrück, Künker
- 17&19 Bruxelles, Elsen sa

April:

- 7-8 Valkenburg, Paper money 2001 Maastricht
- 23-25 Hilversum, Schulman
- 25-28 Frankfurt, Busso Peus
- 28-29 Stockholm, B. Ahlström Mynthandel AB, auktion 63

Maj:

- 8 Zürich, Leu Numismatik AG
- 9 Zürich, Hess-Divo
- 16 Zürich, Leu Numismatik AG
- 28-29 München, Lanz

Mässor & kongresser

April:

- 21-22 Helsingborg, Frimynt 2001

Juni:

- 7-10 Rom, IAPN 50th General Assembly

INTERNATIONELLA AUKTIONER

AUKTION 7 APRIL MED bl. a. KONSORTIEMYNT

Gratis värdering Inköp | Mynt, Frimärken Brev, Vykort, Aktiebrev Handskrifter m.m.

Beställ katalog! Prenumeration 125 kr för kommande 3 kataloger. Enstaka exemplar 50 kr. Pg 1212-0.

08-678 32 17

FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Lilla Nygatan 20
111 28 STOCKHOLM

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 20 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB

Norrmalmstorg 1, 1 tr.,
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden

Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel

Box 307, 791 27 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel

Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt

Västra Hamngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel

Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

Malmö Mynthandel

Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona

Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer

Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder

Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-46 11 40

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrälje Mynt AB

Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia HB

Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel. 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel

Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel

Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel

Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics

Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel./fax 08-650 0342

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel

Vasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

AUKTION 63

BYGGET, Norrlandsgatan 11, 4 tr • Lördag 28 och söndag 29 april 2001

SVERIGE

GUSTAV VASA Åbo fyrk u.år **RRR** • JOHAN III 2 rosenobel u.år **RRR** • KARL IX 16 mark 1610 **RR**,
5 mark klipping 1610 **RRR** • GUSTAV II ADOLF 10 mark klipping 1626 • KARL X GUSTAV dukat
1656 **RR**, • KARL XI Gripenhjemsdukat 1695 **RRR** • FREDRIK I dukat
1750 Ädelfors **RRR** • ADOLF FREDRIK dukat 1765 Ädelfors **RRR**

BESITTINGSMYNT

Okänd myntort (Erfurt) KRISTINA 10 dukat 1645 **RRRR** • Pommern KARL X GUSTAV 2 dukat
1658 **R** • KARL XI 2 dukat 1661 **RRR**, 2 dukat u.år **RRR**, dukat 1666 **RRR**, dukat
1695 **RRR** • ADOLF FREDRIK 10 taler 1759 **RR** • Augsburg GUSTAV II ADOLF 2 dukat 1632 **RR**,
Wolgast GUSTAV II ADOLF 4 dukat 1634 **RRR**, Erfurt GUSTAV II ADOLF
8 dukater 1632 **RRRR** • Mainz GUSTAV II ADOLF dukat 1631 **RRR**

SAMLING PLÅTMYNT

SEDLAR

Lennart Walléns samling del II • Samling Enskilda banksedlar

DANMARK

HANS Rhensk gylden u. år **RR** • FREDERIK II dukat 1564 **RRR**
• FREDERIK III 2 dukat 1648 **RRR**, 5 dukat 1653 **RRR**

UTLÄNDSKA GULD- OCH SILVERMYNT • ANTIKA MYNT ORDNAR • MEDALJER • LITTERATUR

*Katalog erhålles enklast genom insättning av kronor 150:– på postgiro 3003-1.
Vill du bli prenumerant får du katalogen två gånger per år och betalar 250:–.
Glöm inte att skriva ditt namn och din adress tydligt på inbetalningstalongen.*

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Norrmalmstorg 1, 1 tr. Box 7662, 103 94 Stockholm

Tel: 08-10 10 10 • Fax: 08-678 77 77

E-post: mynthandel@ahlstrom-coin.com

Hemsida: www.ahlstrom-coin.com